

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Cursus Theologicus

Gormaz, Juan Bautista

Augustae Vindelicorum, 1707

Tractatus De Venerabili Eucharistiæ Sacramento.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81978](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81978)

TRACTATUS DE VENERABILI EVCHARISTIAE SACRAMENTO.

1. **A**ugustissimum Evcharistiae Sacramentum, ait Dionysius, Mysterium est divinissimum, miraculorum apex, seu mirabilium omnium brevissimum compendium. Dionysium imitatus Angelicus Doct. opusc. 57. miraculorum à Christo factorum maximum Evcharistiam appellat; multis exinde nominibus hoc Mysterium à Conciliis, & SS. PP. enodatur delumptis, Eximio Doct. teste, ex materia sensibili, qua conficitur, ex usu, effectibus, re in Sacramento contenta, nempe corpore, & Sanguine Christi, modo & tempore institutionis, & tandem ex significatione ipsius Sacramenti; hac de causa vocatur panis vitae, cena Domini, Synaxis, communio, Metalepsis, participatio, transmutatio, hostia, Evcharistia, Sanctissimum neutraliter superlativè, & antonomasticè, sive pluraliter Sancta Sacramentum, Sacrificium, sicque propè innumeris aliis vocibus, & encomiis à Catholicis scriptoribus insignitur. Plures contra hoc dignissimum Sacramentum exortae sunt haereses; quarum auctor foetidus Patriarcha fuit Simon Magnus, ut ait Ignatius Epist. ad Smirnaenses; quae haereses ad duo praecipue capita reducuntur: aliqui enim admittunt realem Christi praesentiam in Evcharistia, sed

panis, & vini substantiam ibi, post consecrationem remanere, acriter propugnant, ut Lutherus cum asseclis; alii verò veram, & realem Corporis, & Sanguinis Christi praesentiam in Evcharistia negarunt, ideoque Sacramentum dicti sunt, & alii ejusdem furoris Heterodoxi. In hoc tract. errores istos extirpabimus; interim non omitam apponere Anagramma purissimum ex verbis consecrationis Calicis, & Hostiae confectum contra Lutherum, & Calvinum, eorumque deliramenta, ut in hoc Corporis Christi pervigilio ab ipso tropaeo saltem contra Christi inimicos reportato incipiamus. Recolant igitur Lutherus, & Calvinus ista, quae in Ecclesia Catholica sunt consecrationis Hostiae, & Calicis verba, hoc est enim Corpus meum. Hic est enim Calix Sanguinis mei novi, & aeterni Testamenti, Mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum, & inveniunt ex ista literis non omissa distinctione Diphongi in A. & E. hoc purissimum prodire Anagramma, Calvine non est rei figura, Lutheri non est panis, est Corpus DEI optimi, maximi, effuse mihi semetipsum communicantis cibum. Nofce quo ritu, & Mytherio reum redemit.

DISPUTATIO I. DE INSTITUTIONE EVCHARISTIAE.

2. **C**hristum Dominum Evcharistiam instituisse in nocte cenae, certum est apud omnes, ut sect. seq. videbimus. Qua nam autem die cenam Dominus celebraverit, non est adeò certum, & exinde ortum habuit illa magna controversia inter Ecclesiam Graecam, & Latinam: an scilicet Christus consecraverit ante dies Azimorum, ac proinde in pane fermentato secundum usum Ecclesiae Graecae, vel tempore Azimorum, ac proinde in pane Azimo secundum usum Ecclesiae Latinae. Pro cuius intelligentia observare oportet inter festa Judaeorum duo apud ipsos fuisse, maxime solennia: Festum Pascharis, sive transitus, & Festum Azimorum. Festum Pascharis institutum erat in memoriam beneficii, quo Angelus vastator transiens per Aegyptum, primogenitos

que Aegypti interimens Hebraeos salvos, & tactos reliquit, Festum verò Azimorum in commemorationem alterius beneficii priori succedentis. Quòd eadem nocte post interemptionem primogenitos Aegyptiorum Hebraei ex Aegypto festinantes egressi sunt Aegyptiis urgentibus ira, ut cum non possent fermentare panes, propter Azimos coxerint, ut Exodi 12. narratur, & constabit se: seq.

SECTIO I. *Qua die Christus Evcharistiam instituit.*

Suppono 1. Judaeos menses computare solitos fuisse secundum lunas, quare mensis pascae

incipiebat à novilunio, ita ut 1. dies esset lunæ, & sic de reliquis diebus. Primus verò totius anni mensis incipiebat à novilunio propinquo æquinoctio Verno, quod æquinoctium incidit in diem circiter 21. Martii; cum autem novilunium propinquius æquinoctio verno aliquando contingat ante 21. Martii, aliquando post, intra ipsum Martiū, & aliquando intra Aprilem, ea de causa 1. mensis Judæorum aliquando incipit ante 21. Martii, aliquando post 21. intra Martium, aliquando verò intra Aprilem. Unde indispensabiliter comprehendit aliquos dies Aprilis cum aliis diebus vel Martii vel Aprilis ille autem mensis 1. dictus est Caldaicè Nisan, de quo dicitur Exodi 12. mensis iste vobis principium mensium, 1. erit in mensibus anni, quia nimirum tali mense Deus à Pharaonis tyrannide eos eduxerat.

4. Suppono 2. dies apud Hebræos alios fuisse legales, alios naturales, & alios artificiales, dies legales accipiebantur à vespera unius diei ad vesperam subsequenti juxta illud Levitici 23. à vespera usque ad vesperam celebrabitis Sabbata vestra, ubi per Sabbata intelligenda sunt quælibet festa maxime Solemnia, nam eodem loco 1. & ult. dies festi Expiationum celebrantur vocantur Sabbatum: die 1. & die 8. erit Sabbatum, id est, Regis; unde D. Thomas in 4. dist. 11. qu. 2. art. 2. quæstion. 3. ad 3. sic habet; quamvis ante Christi resurrectionem à manè in manè computaretur, tamen hoc erat speciale in solemnitatibus legis, quod computabatur dies à vespera in vesperam; sic modò in Ecclesia festa incipiunt à 1. vespera usque ad 2.

5. Dies naturales, sive usuales apud Hebræos vel computabantur à media nocte in medium noctis sequenti, ut volunt aliqui, vel ab ortu solis usque ad ortum, ut vult S. Thomas citatus, simulque Catechismus Trid. tit. de Eucharistia; dies verò artificiales computabantur, ab Hebræis sicut ab omnibus Nationibus, pro ut à nocte contrà distinguuntur, sicque comprehendebant solum illud spatium, quod percurrat ab ortu solis usque ad ipsius occasum. Hac de causa in solemnitate azimorum, licet 1. vespera jam pertineret ad solennitatem, sicut modò in Ecclesia 1. vespera quo ad officium pertinet ad solennitatem sequentem; non tamen prohibebantur in illa opera mechanica usque ad mediam noctem, vel ad Solis ortum secundum sententias relatas, ac proinde penes hoc non poterat 1. illa vespera diei dies festus azimorum, neque dies festus Paschæ; omnes tamen illi azimorum dies usuales vocabantur Paschales: nam Pascha transitum significat, & omnes illi, dies significabant transitum Judæorum, utpote instituti in memoriam beneficii relati num. 2. tum etiam dicebantur paschales à cibis illorum dierum, qui paschales nominabantur, etenim ut ex Deuter. 16. & 2. Paral. 35. constat, Judæi azimos panes, aliasque victimas ex legis præscripto offerebant, ad quæ edenda

munditia legalis desiderabatur. Quæ de causa dies azimi Paschales, & azima Pascha indifferenter vocabantur, dicente Luc. cap. 22. vers. 2. appropinquabat autem dies festus azimorum, qui dicitur pascha. Quapropter idem Evangelista Act. 12. vers. 4. narrat, quod Herodes captum Petrum misit in carcerem volens post Pascha eum producere populo. Quid autem per pascha intelligeret, declaraverat vers. 3. dicens: erat autem dies azimorum; nec mirum, cum etiam Exodi 3. Dominus tria festa perpetua celebrare constituens Pascha tacuit, solennitatem azimorum custodite iussit, qua tamen prætermissa Pascha observari nequit.

Cæterum inter Pascha agni & azimorum hæc erat maxime notanda differentia, quod Pascha agni non erat festivum, sollemnitas namque festi quoad cessationem ab operibus, non nisi luna 15. naturali, sive usuali incipiebat, nimirum à media nocte, vel ab ortu solis diei 5. juxta diversas sententias num. sup. relatas, licet quo ad azima inciperet à 1. vespera diei 15. quæ erat 2. diei 14. destinata ad elum agni, sicut modo in Ecclesia festa quo ad officium, ut diximus num. sup. incipiunt à 1. vespera diei festi usque ad 2. cessatio verò ab opere mechanico, non nisi à media nocte. Exinde facile intelligitur, quod dicunt SS. Evangelistæ Matthæ, Marcus & Lucas, nimirum Dominum celebrasse cenam 1. die azimorum, id est, 1. vespera ante mediam noctem, vel ante Solis ortum, quæ jam erat azimorum; & quod dicit S. Joannes, nimirum illam celebrasse ante diem festum Paschæ, videlicet ante mediam noctem, sive ante Solis ortum 1. diei azimorum, quia usque ad illud tempus non erat dies festus, sive non aderat obligatio cessandi ab operibus, ut etiam colligitur ex illo Levit. 23. mense 10. 14. die mensis ad vesperam Phase Domini est, & 15. die mensis hujus sollemnitas azimorum Domini est.

Quapropter Pascha agni una tantum die, & que integra celebrabatur, nempe à 2. vespera Lunæ 13. & tunc immolabatur, præparabatur, & assabatur agnus, usque ad 2. vesperam, in qua manducabatur, quæ erat 1. vespera diei 15. in qua jam incipiebat 1. dies legalis azimorum, ac proinde agnus Paschalis comedebatur cum Azimis, sicque Phase, sive pascha conjungebatur cum Festo Azimorum, ita ut à Cœna paschalis agni usque ad 21. diem ejus mensis inclusivè, panis fermentatus intra domos Judæorum non existeret, dies enim azimorum erant 7, addit Maldonatus in cap. 26. Matth. ubi in nostra vulgata dicitur celebrationem Pascharis faciendam ad vesperam 14. verbum hebræum significare, faciendam inter duas vespas, nimirum Pascharis & Azimorum, sicque illa 2. vespera diei 14. pertinebat ad Festum Paschalis agni, & ad Festum Azimorum. Quo in sensu dicitur Matth. 26. 1. die Azimorum, quando Pascha immolabatur, & Luc.

Luc. 22. venit autem dies Azimorum, in quo necesse erat occidi pascha.

8. Suppono 3. quod statim probabimus contra Græcos, nimirum Christum celebrasse pascha cum discipulis die Jovis ad vespeream, etenim mortuus fuit die veneris & celebravit pascha pridie, quam moreretur; unde 1. dies mensis anni erat dies veneris, & usque ad sequentem veneris diem inclusive percurrerant 8. dies, rursus usque ad sequentem diem Jovis inclusive percurrerant sex, qui numerum 14. dierum conficiunt. Ea igitur vespera diei 14. Israelitæ edebant agnum, quæ omnia ex script. Exodi 12. constant: ubi hæc habentur: mensis iste vobis principium mensium 1. erit in mensibus anni. 10. m^a die mensis hujus tollat unusquisque agnum per familias & domos suas, & servabit eum usque ad 14. diem mensis hujus: immolabitque eum universa multitudo filiorum Israel ad vespeream, edentque carnes nocte illa assas igne & Azimos panes & comederitis festinanter; est enim Phasce, id est transitus Domini; habebitis enim hunc diem in monumentum, & celebrabitis eum Solemnem Domino in generationibus vestris cultu sempiterno. 7. diebus Azima comederitis, in die 1. non erit fermentum in domibus vestris, dies 1. erit Sancta atque solemnis, & dies 7. eadem festivitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad vescendum pertinent. Hispositis

9. Græci ut ritum suum de consecratione fermentato defendant, asserunt, coenam agni Paschalis non fuisse à Christo celebratam 1. die Azimorum, sive 14. sed anticipasse suam Pascha, illudque celebrasse die 13. primi mensis, mortuum verò fuisse die 14. in qua Judæi post vespeream suam Pascha immolabant, & incipiebant uti Azimis. Latini verò è contra ut suum ritum de consecrando in Azimo defendant, asserunt Christum coenam celebrasse die 14. quando jam erat usus Azimorum. Ceterum ut hæc omnia cum claritate resolvamus.

10. Assero 1. cum omnibus Catholicis, Sacramentum Eucharistiæ institutum fuit à Christo Domino in nocte coenæ ultimæ, factæ cum discipulis pridie, quam pateretur. Probatum ex Sacris Evangelistis, præsertim ex Matth. cap. 26. dicente: coenantibus autem eis accepit Jesus panem, & benedixit ac fregit, deditque discipulis suis & ait: accipite & comedite, hoc est Corpus meum; & accipiens Calicem gratias egit, & dedit illis dicens: bibite ex hoc omnes. Hic est enim Sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Similia habent alii Evang. tum etiam Paulus pluribus in locis, præsertim 1. Corinth. 11. unde Trid. sess. 13. cap. 1. dixit: quotquot in vera Christi Ecclesia fuerunt, qui de Sanctissimo hoc Sacramento disseruerunt, aperitissime professi sunt, hoc tam admirabile Sacramentum in ult. cœna Redemptorem nostrum instituisse, cum panis vinique benedictio-

ne, se suum ipsius corpus illis præbere, ac suum sanguinem disserteris ac perspicuis verbis statutus est; ergo.

Assero 2. cum ferè omnibus DD. cum Chrysost. & aliis DD. græcis, quos citat & sequitur Arcud. lib. 3. cap. 3. contra Stellam, Olearum, Luifum & alios; & contra communem Græcorum, Christum coenam agni Paschalis die 14. mensis 1. ad vespeream celebratam, & Eucharistiam instituit. Probatum 1. ex Matth. 26. ubi dicitur: 1. autem die Azimorum, accesserunt discipuli ad Jesum dicentes: ubi vis, paremus tibi comedere pascha? narrata deinde Christi responsione addit textus, & secum discipuli, sicuti constituit illis Jesus, & paraverunt Pascha; vespere autem discumbentes cum 12. quod idem asseritur Marci 14. & Luc. 21. atqui 1. dies Azimorum non erat 13. mensis 1. quia tota die 13. comederant panem fermentatum, sed 14. in cuius vespere incipiebant comedi Azima, & non licebat comedere fermentatum, aut illud in domibus habere, ut constat ex lege Exodi citata num. 8. ergo non 13. sed die 14. celebravit Christus coenam, in qua comedit pascha, id est, agnum paschalem, & Sacramentum Eucharistiæ instituit.

Respondet 1. Eutimius, 1. diem Azimorum idem esse, ac pridie Azimorum; contra nomen 1. non est idem dies, quo natus est Eutimius, & dies ante ortum ipsius; ergo non erit idem dies 1. Azimorum, & pridie ante Azima; etenim si italiceret Script. exponere, plura fidei nostræ dogmata facillime, & infelicissime eluderentur. Cont. 2. incredibile est, Christum D. qui in omnibus fuit divine legis observantissimus, & qui, ut ipse dicebat Matth. 5. non venit solvere, sed ad implere prævaricatum fuisse legem anticipando diem pro hac celebritate institutum; eorum si hoc fecisses, procul dubio accularis fuisse de hac legis transgressionem ab Adversariis ad oculatis ad quærenda motiva, ut illum accularem, sed nunquam de hac transgressionem acculatus fuit; ergo &c. Contra 3. ex Chrys. hom. 8. in Matth. illa verba, ubi vis, paremus tibi comedere pascha, sic exponente: illud Judæorum fuit Pascha, illud in Agypto sumptum exodum, & cur illud Christus manducavit? Solvetur quia omnia, quæ sunt legis, adimpleret; atqui secundum legem Exodi præparatam num. 8. die 14. ad vespeream, quæ erat 1. vespera Azimorum, debebant Judæi comedere pascha; ergo &c.

Respond. 2. Eutimius, licitum fuisse prævenire pascha, non verò differre ultra diem constitutum à lege. Contra tamen 1. quia hæc responsio est contra textum Script. citatum num. 8. ubi præcipitur ejus celebratio die 14. ad vespeream: licet enim Numeror. cap. 9. permittat lex in favorem immundorum & peregrinorum, ut propter immunditiam, vel peregrinationem loquiquam extra terram Canaan pascha suam in 2. mensem differant, imperat tamen

ut ipsum celebrent luna 14. sub vesperam; nulli autem dicitur, ut possit ante diem 14. celebrari; ergo &c. Contr. 2. ex Theophylacto cap. 22. in Lucam dicente: diem Azimorum nominat feriam 5, in cuius vespera pascha immolatur erant. Quod & tradit in Commentariis ad alias Evangelistas, cuius verba apud aliquos Typographos corrupta, bene ex vestigiis exemplaribus restituit Arcud. lib. 3. cap. 5. ergo &c.

14. Probatur 2. Conclusio, & ostenditur magis debilitas responsionis Græcorum; nulla est assignabilis causa sufficiens, ob quam Christus legaliter cœnaverit pridie, quam lex juberet; ergo non celebravit cœnam, neque Eucharistiam instituit die 13. sed die 14. Respondent Græci causam fuisse, quia Christus sciebat se in crastino morte præventum non posse agnum comedere. Contra tamen; ista causa nulla est; ergo &c. Probatur antecedens, Christus ad ædificationem aliorum, & ne reputaretur legis transgressor, non debebat servare legem, nisi quamdiu viveret; præceptum enim illud certum est, non obligare hominem, qui moriebatur ante tempus à lege præscriptum, aliter quicumque reus moriretur ante diem 14. diceretur transgressor legis, vel deberet resuscitari ad legem implendam; quod quàm absurdum sit, nemo est, qui non videat. Unde satis erat, ut ad implendam figuram agni typici Christus in cruce immolaretur; ergo &c.

15. Assero 2. Per vesperam diei 14. in qua lex præcipiebat immolari agnum paschalem, non debet intelligi 1. vespera diei 14. seu quæ erat 2. vespera diei 13. sed debet intelligi 2. vespera diei 14. seu quæ erat 1. vespera diei 15. ac proinde in ea 2. vespera Christus cœnam ult. celebravit & Eucharistiam instituit. Probatur facile conclusio ex dictis; ea vespera, qua incipiebat. Prohibitio usus fermentati, præcipiebat lex manducandum esse agnum; eius enim agni & prohibitio fermentati, five dies Azimi simul incipiebant; atqui ista prohibitio non incipiebat in 1. vespera diei 14. sed in 2. vespera; ergo &c. conseq. tenet, & maj. constat à num. 9. min. verò probatur, ut constat ex lege Exodi citata num. 8. prohibitio fermentati, five dies Azimorum, solum se extendebant ad 7. tantum dies, quorum ult. & quidem eadem, qua 1. solennitate colendus, erat dies 21. 1. mensis; atqui si dies Azimorum inciperent in 1. vespera diei 14. non solum essent 7. sed 8. contra Script. etenim dies 21. est 8. à 1. vesperis diei 14. ut vespis cœcis norum est; ergo &c.

16. Respond. Adversarii, in 1. vespera Lunæ 14. non fuisse prohibitum fermentatum, nisi quantum ad cœnam legalem, in qua comederatur agnus; non verò in aliis cœnis, & quantum ad alios cibos, ideoque 1. diem Azimorum simpliciter non incepisse in 1. sed in 2. vespera diei 14. licet possit dici incepisse 1. diem Azimorum secundum quid in ea 1. vespera.

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

ra, cum esset secundum quid, five quò ad cœmestionem agni dies Azimorum, unde dies Azimorum simpliciter solum fuere 7. licet possint dici 8. secundum quid. Contra tamen 1. vespera, in qua comederatur agnus, dicebatur simpliciter 1. dies Azimorum, ut constat ex Matth. citato num. 11. & ex Marco 14. dicente: 1. die Azimorum, quando pascha immolabant, dicunt ei discipuli quo vis, eamus, & paremus tibi comedere pascha, & ex Luc. 22. dicente: venit autem dies Azimorum, in qua necesse erat occidi pascha; atqui si solum esset dies Azimorum secundum quid, malè dicebatur absolute dies Azimorum; ergo &c. Contra 2. quia in rebus adeò gravibus non est licitum querere pro cuiusque cerebro evasiones, sed debemus inquirere verum Script. sensum ad inveniendam veritatem; atqui ut ex dictis constat, nullus est verior Script. sensus, quàm à nobis explicatus; ergo &c. Contr. 3. die 14. 1. mensis ad 2. vesperam obligabat usus Azimorum; sed in ea præcipiebatur usus agni, ut clare constat ex lege Levit. citata num. 6. ergo quando comederatur agnus, non erat secundum quid, sed simpliciter tempus Azimorum.

Contra istam Adversariorum responsionem insurgunt aliter Burgenfis, Lyranius & alii, quos citat & sequitur Maldonatus in cap. 26. Matth. nam Christus, ut ex allatis Evangelistarum textibus constat, celebravit cœnam ad 2. vesperam diei 14. Judæi verò eam distulerunt usque ad vesperam diei 15. ex quadam sua legitima traditione, ac dispensatione, ex qua Festum Paschæ, five 1. dies Azimorum non incidebat in Feriam 6. ne duobus diebus continuis, nempe die veneris & die Sabbati duos Festos dies celebrarent cum magno incommodo populi, cui grave erat, duobus diebus continuis abstinere à mortuis Sepeliendis, & à quibusdam aliis operibus faciendis. Ex quo bene intelligitur, & quòd Christus celebraverit cœnam tempore Azimorum, & quòd Judæi noluerint introire in prætorium, ne contaminarentur ad comedendum pascha ad vesperam diei 15. ergo, & quòd dicit Joannes, Christum celebrasse pascha ante diem Festum Paschæ translata à Judæis. Ceterum quamvis iste discursus, si verus esset, deserviret etiam ad impugnandos Adversarios, illo tamen non utor, quia falsum eum reputo. Quarè.

Assero 3. Cum Eximio Doct. Vafq. Tolleto, & communi sententia, Christus, & populus Judæorum eadem die 14. ad vesperam iuxta præscriptum legis celebravere Pascha. Probatur 1. ex vero, & genuino Evangelistarum sensu colligitur Christum, & populum Judæorum eadem die Pascha celebrasse; ergo neque Christus anticipavit, neque populus Judæorum distulit celebrationem Paschæ. Probatur antec. ex Marco citato num. 16. dicente: 1. die Azimorum quando pascha immolabant, dicunt ei Discipulo: ubi vis, paramus.

Y y

mus

mus pascha; ergo illa die Christus celebravit pascha, quando populus Judæorum, sive Judæi communiter illud celebrabant. Confirmatur ex Luca ibidem citato dicente: venit dies Azimorum, in qua necesse erat Occidi Pascha: atqui si Judæi habuissent potestatem ex legitima traditione ad illud transferendum, & in aliam diem Pascha pro omnibus translissent, non verificaretur, quod ea die necesse erat occidi Pascha; ergo &c.

19. Probatur 2. Conclusio evertendo fundamentum Adversariorum: si ob aliquam rationem dies Azimorum eo anno transferenda foret in Sabbatum, idem esset, ne duos dies Festos, duobus diebus continuis celebrarent; sed hoc inconueniens non auferebatur ratione hujus translationis; ergo &c. maj. est unicuique Adversariorum fundamentum. Min. verò probatur. Si 1. dies Azimorum esset dies Sabbati 2. hebdomadæ, ultima dies Azimorum esset dies Veneris sequentis hebdomadæ, cum ex DEI lege cit. num. 8. dies Azimorum essent 7. atqui ex eadem lege DEI, dies ult. Azimorum erat æquæ festiva, ac 1. ergo in sequente hebdomade dies Veneris, & Sabbati essent festivi, ac proinde ex illa translatione nullatenus cessaret inconueniens excogitatum ab Adversariis. Confirmatur 1. quia nullum est fundamentum ad asseruendam in Judæis potestatem ad transferendum Pascha; ergo &c. Confirmatur 2. quia illa verba legis: nihil operis facietis in eis: communiter intelliguntur de opere merè profano mechanico, aut lucrativo, non verò de opere Misericordiæ, quale est curare infirmos, sepelire mortuos &c. dies enim 1. Azimorum non obligabat, ut abstinerent tantum, quantum in Sabbato, in quo neque cibos præparare poterant; ergo ob titulum sepeliendi mortuos, nullum erat inconueniens, ut duos dies festos continuos celebrarent. Dixi in assertione populum Judæorum Pascha non distulisse; ex industria autem non dixi omnes Judæos, quia Principes fortasse ex falsa religione, & contra conscientiam suam illud distulere. Ex dictis

20. Fit 1. Parvi ponderis esse, motiuium, quod habet Card. Bona lib. 1. rerum Liturg. cap. 23. pag. 196. ad inferendum, Apostolos in nocte cœnæ suscepisse Eucharistiam in fermentato, nimirum quia Ernulphus Prophenis Episcopus, qui obiit Anno 1124. Epist. ad Lambertum Tom. 2. Spicilegii ait de Apostolis: *illi panes quotidianos comederunt, nos in forma nummi panes accipimus.* Etenim ut ex dictis satis constat, tempore Azimorum, in quo Dominus consecravit, non erat usus panis fermentati, sed Azimi, ac proinde illi panes Azimi tunc erant quotidiani, licet non essent in formam nummi confecti, sicut Hostiæ, quæ modo offeruntur in Altari. Nec majoris roboris est fundamentum, quod defumit ad probandam antiquitatem consecrandi in fermentato ex Decretis summorum Pon-

tificum, Melchiadis, Ciliici, & Innoc. ubi citatur eos Presbyteris misisse fermentum, ut ab ipsorum communione non se judicarent separatos: evidens enim est, fermentum ibi non posse accipi in propria significatione, in qua non est materia Eucharistiæ, imò ex contextu constat, ibi sermonem esse de Sacramento, quod mittebant ad communicandum fideles, ut foverent inter ipsos vinculum charitatis, ideoque fermenti vicem præstabat, cum istud sit munus fermenti in massa, cui admiscetur: sic idem Innoc. ea Epistola ad Decretum cap. 5. quod per Parochias fieri non potest, quia non longè portanda sunt Sacramenta. Etque de causa non dicebant Pontifices esse fermentum, sed quod nominabatur fermentum, ut facta reflexione ipse Card. Bona fatetur. Ex oblationibus autem fidelium nullum augmentum desumi potest; nam vel solum deferebant panes benedicendos, ut probat Abbas Bineus lib. 1. ab observatione 5. vel si aliquando deferebant ad consecrandum, dubitare non possumus, delaturos secundum ritum Ecclesiæ.

Fit 2. Non posse certo designari tempus, quo iste distinctus ritus incepit inter Ecclesiam Latinam, & Græcam; sicuti neque tempus, in quo Maronitæ, & Armeni amplexi sunt ritum Latinum. S. Thomas in 4. sent. dist. 1. quæst. 2. art. 2. quæstionem 3. ex Leone Papa refert, & approbat rem ita contigisse, nimirum Ecclesiam Latinam, & Græcam olim ab eoque controversia in Azimis consecratis, usque dum supervenit hæresis Hæbioneorum, docentium legalia præcepta simul cum Evangelio servanda esse, & hanc ob causam esse obligationem legis consecrare in Azimo. In hujus auctoritatis detestationem, universam Ecclesiam Orientalem, & Occidentalem reliquit Azima, & consecratis in fermentato; prolixa postmodum illa hæresi Latinam Ecclesiam ad pristinum Azimorum morem reduisse, Græci receptam ea occasione fermentati consuetudinem retinentibus.

Non acquiescit huic Historiæ Card. Bona & argumento negativo ductus, quod per mille ferè annos nullum appareat istius eruditionis apud Auctores vestigium. Verum, & hoc falsum est, & licet ita foret, & esse sceleratissima injuriarum temporum, etenim de cursu temporis desperati sunt plures libri lecti ab antiquis, quos nos non legimus, qui non exstant, nec debeatere debemus, S. Thomam habuisse libros antiquos fide dignos, in quibus referebatur Historia, quam refert, & approbat; neque illum reprobare debemus, nisi ex magno fundamento positivo, quale non exstat. Imò notare debemus Card. Bonam, ibi S. Thomam citare Innoc. III. videndum lib. 4. cap. 4. de Mysteriis Missæ in fine, ubi citat Leonem IX. in quadam ejus Epistola super hoc ad Imperatorem Constantino-politanum directâ. Epiphanius autem Auctor Græcus hæresi 30. de Hevionitis ait, My-

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

steria autem faciunt ad imitationem Sanctorum in Ecclesia ab Anno in Annum per Azima, hoc est, non fermentatos panes, & alteram Mysterii partem, per aquam solum, licet enim esset hæresis alteram Mysterii partem facere per aquam solum, non potest vocari hæresis consecrare in Azimo; ergo quod faciebant ad imitationem Sanctissimi, erat consecrare in Azimo; ac proinde Sanctissimi, id est, Catholici, tum Græci, tum Latini eo tempore utebantur Azimis. Erat tamen hæresis dicere, adesse obligationem servandi legalia, & eaque de causa panem fermentatum non esse materiam Evcharistiæ sufficientem; exinde apparet non esse auctoritate destitutam Historiam à D. Thoma relatum.

Fig. 3. Panem, sive Azimum, sive fermentatum esse materiam certò sufficientem, & utrumque ritum, nimirum, & Ecclesiæ Latinæ, & Græcæ, esse rationabilem. Imò in suis Ecclesiis tenentur Græci, consecrare in fermentato, & Latini Sacerdotes in Azimo, ut colligitur ex Leone IX. Epist. 1. contra errores Michaëlis Constantinopolitani, & expressè definiit Flor. fess. ult. per hæc verba: *defini-mus, in Azimo, sive fermentato pane triticeo Corpus Christi veraciter confici, Sacerdotesque in altero ipsum corpus Domini conficere debere, unumquodque scilicet juxta suæ Ecclesiæ, sive Occidentalis, sive Orientalis consuetudinem.*

Uterque quippe ritus iste suam præferat causam rationabilem, ex ritu enim Ecclesiæ Latinæ impugnatur error Michaëlis Constantinopolitani, qui dicebat Azimum panem non esse sufficientem materiam. Exinde inferit Vals. disp. 175. cap. 3. quem plures sequuntur, Sacerdotes peregrinos teneri sequi ritum suæ Ecclesiæ. Quando verò Sacerdos Græcus figeret domicilium apud Latinos, teneri se conformare ritui Latino, & quando Sacerdos Latinus figeret domicilium apud Græcos, teneri se conformare ritui Græco. Ex ritu enim Ecclesiæ Græcæ impugnatur error communiter attributus Armenis, qui dicebant, panem fermentatum non esse sufficientem materiam, licet enim Christus in Azimo consecraverit, instituit pro materia hujus Sacramenti panem verum triticeum, ac proinde tam Azimum, quam fermentatum; sicut quamvis consecraverit in vino albo, vel rubro, non instituit pro materia solum album, aut solum rubrum, sed vinum verum de vite, tam album quam rubrum. Ex his, neque ut detur viaticum moribundo, poterit Sacerdos Latinus deficiente Azimo in fermentato consecrare. Ratio est, quia licet illud præceptum sit Divinum, est tamen affirmativum, ac proinde non obligat pro semper, sed pro debitis circumstantiis: sic non obligat, quando non dantur Sacra vestes ad celebrandum, etsi istæ ex præcepto Ecclesiastico requirantur.

* *

R. P. Gormaz Theolog. Tom. 11.

Obijcies 1. Contra 2. assert. Christus celebravit cenam ex Joannis 13. ante diem Festum Paschæ; ergo celebravit illam die 13. ac proinde consecravit in fermentato. Confirmatur 1. ex eodem Joanne cap. 18. dicente, quod in die Passionis Domini Judæi non introjerant in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha; ergo eo die debebant ad vesperam Judæi celebrare Pascha, & comedere agnum, ac proinde Christus celebravit Pascha pridie, quam à Judæis celebraretur. Confirmatur 2. ex eodem Joanne cap. 19. Christus dicitur mortuus in Parasceve Paschæ; sed ibi Parasceve Paschæ est pridie ad celebrationem Paschæ, quia eo die præparabantur necessaria ad Pascha; ergo &c. Resp. N. consequentiam, quia Joannes loquitur de die artificiali contraposta nocti, quando jam erat festum, & prohibitio ab opere mechanico, Christus autem consecravit in die Azimorum in nocte 1. vespere, ut constat ex eodem Joanne eodem cap. de Juda dicente: cum ergo accepisset ille Buccellam, exivit continuò, erat autem nox. Quapropter non dixit simpliciter ante Festum, sed ante diem Festum, sive ante solis ortum, ut bene notavit S. Thomas in 4. dist. 11. quæst. 2. art. 2. quæstiunc. 3. ad primum, quæ etiam est expositio Catechismi Tridentini tit. de Evcharistia.

Ad primam Confirmationem con. antec. & N. 26. consequentiam, quia per ly *Pascha* intelliguntur omnes Cibi, qui in memoriam transitus offerebantur, & comedebantur in diebus Paschalibus, sive essent panes Azimi, sive oves, aut boves, &c. ut constat ex num. 5. ideòque Pascha, sive Phase vocabantur, ut dicitur Deuter. 16. immolabitisque Phase Domino DEO tuo de ovibus, & de bobus: cum autem ista non possent comedi ab immundis, nolebant Judæi ingredi prætorium, ne contaminarentur. Ad 2. Confirmationem con. maj. & N. min. quia ibi per Parasceve intelligitur dies Veneris Paschalis, in qua mortuus fuit Christus; apud Judæos enim quæcunque dies Veneris vocabatur Parasceve: quia in ea præparabantur necessaria ad diem Sabbati sequentem, in qua non licebat eis quidquam operari, neque adhuc præparare cibos: sic Marcus cap. 15. de hac ipsa die loquens ait: erat Parasceve, quod est ante Sabbatum; & Joannes cap. 19. Judæi ergo (quoniam Parasceve erat) ut non remaneret in Cruce Corpora Sabbato (erat enim magnus ille dies Sabbati) ex quibus patet Parasceve non quidem fuisse ad Pascham agni, sed ad Sabbatum; illud autem cum esset Sabbatum Paschale Azimorum, ex utroque titulo non modo Sabbatum, sed Sabbathum.

Yyy 2

tum

tum magnum appellabatur, ut D. Thomas supra cit. ad 5. ait: quacunque die de septem diebus Azimorum Sabbatum venire, dicebatur magnus dies Sabbati propter geminam solennitatem, scilicet Sabbati, & Paschæ.

27. Obijcies 2. Figuratum debet correspondere Figuræ: atqui agnus paschalis erat Figura Christi in cruce immolandi: ergo sicut agnus paschalis immolatus fuit die 14. etiam immolatus fuit Christus in cruce die 14. ac proinde cum celebrassent cenam pridie, quam pateretur, celebravit illam die 13. Resp. dist. maj. debet correspondere in omnibus, N. in eo, in quo est figurati, con. maj. & con. min. N. consequentia, quia Christus eatenus erat Figur. in agno Paschali, quatenus agnus typicus occidebatur, & Christus etiam occidendus erat, non erat autem figuratus, ut occideretur eodem die, quo occidebatur agnus, ut ex supra citatis Script. manifeste constat. Imò & Adversarii velint, nolint, tenentur id verum esse fateri, cum Christus non fuerit occisus eadem hora, qua occidebatur agnus.

28. Obijcies 3. Christus celebravit pascha tempore præscripto à lege, sed juxta præscriptum legis debebat celebrari ante 1. diem Azimorum; ergo quando dicit Matth. cap. 26. 1. die Azimorum, debet intelligendi pridie Azimorum. Confirmatur 1. quando Christus cenavit cum discipulis, ut constat ex eodem Matth. discumbat cum 12. atqui agnus paschalis juxta legem debebat comedi à stantibus, non autem à discumbentibus; ergo Christus ea nocte non celebravit pascha agni. Confirmatur 2. juxta legem agnus debebat in domum adduci decimo die mensis; sed ante diem 14. non attulerat Dominus agnum, cum in ipsa die 14. adhuc non haberet locum paratum; ergo &c. Resp. con. maj. dist. min. ante 1. diem Azimorum legalem, nego; naturalem sive artificialem con. min. & nego consequentiam, ut constat ex dictis à num. 4. quod rursus manifeste patet ex eo, quod si tempus celebrandi Pascha jam pertransisset, interrogatio discipulorum, & responsio Christi fuissent prorsus ineptæ.

29. Ad 1. Conf. dist. maj. discumbat in cena agni, nego; in cena ordinaria facta post cenam agni, de qua loquitur Evangelista, con. maj. & con. min. nego consequentiam, quia Christus & Apostoli postquam comederunt agnum paschalem stantes, discubuerunt postea ad cenam ordinariam. Imò ut interpretantur aliqui, discumbere, significat etiam accedere ad mensam, sive stando, sive sedendo, & in hac significatione dici potest, Christum & ad cenam agni, & ad cenam ordinariam discubuisse. Ad 2. Conf. dist. maj. debebat abduci in domum ab omnibus, N. ab illis, qui habebant domum, con. maj. & con. min. nego consequentiam; lex non ita dicebat: *De cima die mensis hujus tollat unusquisque agnum per familias & domos suas.* Christus autem domum non habebat, omnia enim reliquerat, ut ipse fateretur Lucæ 9. dixit illi Jesus, *foveas pulpes habent, & volucres cæli nidos,*

filii autem hominis non habet, ubi caput reclinaret. Hierosolymitani pro istis, & pro hostibus ex universa Judæa advenientibus ad celebrandum pascha, parabant cubacula, agnos & omnia necessaria, eaque illis præbebant, vel gratis, vel accepto pretio.

Obijcies 4. Contra 3. assert. ea vespere Judæi celebrabant pascha, quæ pertinebat ad diem 1. sed ad diem 14. tantum pertinebat 1. vespere, non autem 2. quæ jam erat diei 15. ergo Christus celebravit pascha in 1. vespere diei 14. & non in 2. Resp. con. maj. & nego min. 2. enim vespere diei 14. pertinebat ad diem 14. licet sit etiam 1. vespere diei 15. hinc modo in Ecclesia, quo ad officium 2. vespere hujus diei pertinet ad hunc diem, & ad eum tenetur Sacerdos, ut hodiernum penum persolvat, licet sit 1. vespere diei sequentis. Imò pascha agni non obligabat, ut abstinere ab opere servili: sicut obligabat 1. dies Azimorum: ac proinde 2. vespere diei 15. in qua incipiebat ejus solennitas, ex lege Levitici citata num. 4.

Obijcies 5. eò tempore immolabant Judæi agnum, quo in Egressu de Aegypto 1. illum immolaverunt; sed in egressu de Aegypto immolaverunt illum in 1. vespere diei 14. ergo præbatur min. non potuerunt Judæi immolare agnum in illa nocte, quia egressi sunt de Aegypto, sed ad Summum in nocte præcedente: qui egressi sunt de Aegypto 2. nocte diei 14. quæ erat 1. nox diei 15. ut colligitur ex 12. Exodi & ex 33. numeror. ubi dicitur de Judæis: profecti sunt de Ramesse mense 1. 15. die mensis 1. ergo &c. Probatur maj. nocte illa, qua in Aegypto 1. immolaverunt agnum, usque ad ortum diei nullus poterat exire domo, juxta illud Moysis Exodi 12. nullus vestrum egredietur ostium Domus suæ usque mane; ergo &c.

Confirmatur 1. post esum agni Judæi poterant ab Aegyptiis plura vasa aurea & argentea, multamque suppellectilem; Sed hæc omnia non potuerunt fieri eadem nocte; ergo &c. Confirmatur 2. Exodi 12. dicuntur exiisse de Aegypto ferè 600000. peditum virorum absque puerulis & foeminis; atqui ad congregandum hanc multitudinem per diversas Aegypti Urbes dispersam necessarius fuit saltem dies; ergo &c. Confirmatur 3. die 15. quæ erat altera dies Phasæ seu agni paschalis, est, quæ Hebræi ex Aegypto exiisse dicuntur Numeror. 33. ergo non in eadem nocte.

Resp. nego min. ad prob. dist. antec. nullus poterat exire ante ortum solis, sine gravi causa con. post interitum Aegyptiorum urgente gravi causa, nego antec. & consequentiam. Moyses enim ipse & Aaron eadem ipsa nocte post Aegyptiorum interitum vocati à Pharaone, adierunt ad ipsum, ut constat ex ipso textu de ea nocte ita dicente: *vocatisque Pharaon, Moyses & Aaron nocte ait, surgite & egredimini.* Quare ex eodem Pharaonis imperio, urgentibus

etiam Aegyptiis, & potuerunt exire Hebraei, & Moyses imperare, quod exirent, uti fecere. Ad 1. Conf. con. maj. & nego min. Judaei enim jam jam egressuri vasa illa argentea & aurea postularunt & Aegypti pro nimio desiderio, quo optabant, ut discederent, statim concesserunt. Unde propter nimiam Festinationem, qua cogebantur egredi, non potuerunt fermentare, quod clare demonstrat eadem nocte fuisse egressos, & constat ex 12. Exodi.

34. Ad 2. Conf. con. maj. & nego min. quia ante Aegyptiorum interitum praevenuerat Moyses Hebraeos, ut essent parati ad egressum & per Sodalitia distributos in uno loco sive in una regione continebat, sicque ea nocte ante Solis ortum potuerunt discedere. Sic narrat Josephus lib. 2. Antiquitatum cap. 5. per haec verba: Moyses per Hebraeos prius instructos ad profectiorem, & per Sodalitia distributos, in uno loco continebat. Unde ea ipsa nocte inceptus est Hebraeorum egressus, ut ex citato Exodi loco constat, & discedentibus aggregabantur in via illi, qui ex praecepto Moysis in Sodalitiis suis deenti expectabant; alii vero ibant ad civitatem à Moysè designatam, ex qua omnes ordinatè debebant discedere. Quare distinguenda est duplex egressio, altera, quando de terra Gessè & singulis civitatibus atque oppidis ejus coacti sunt exire, & haec facta fuit ea nocte ante solis ortum diei 15. altera, quando jam in urbe aliqua congregati, omnes simul ordinatè progressi sunt, & haec contigit vespere ad Solis occasum in fine diei 15. Aegyptiis semper urgentibus, & ad hanc plenam congregationem necessarius fuit dies.

35. Sic bene consonant & citatum Caput Exodi, in quo dicitur egressos fuisse nocte, & caput 33. Num: in quo indicatur exiisse die 15. ante noctem, quando Aegyptii eos discedentes videbant, utrumque autem habetur distinctè cap. 16. Deuteronomio. dicitur enim versiculo 1. observamensem novarum frugum, & verni 1. temporis, ut facias Phasè Domino Deo tuo: quoniam in isto mense eduxit te Dominus Deus tuus de Aegypto nocte; & versic. 6. immolabis Phasè vespere ad Solis occasum, quando egressus es de Aegypto. Hinc ad 3. Conf. dist. consequens, non in eadem nocte, si sermo sit de 1. egressu, nego; de 2. con. consequentiam, ut constat ex dictis.

36. Obijcies 6. Contra 4. assertio: si Christus & Judaei celebrarunt Pascha ad vespeream 14. cum Christus fuerit occisus die sequenti, fuit occisus die Azimorum, sive in die Festo Paschae: Sed hoc non est credibile; ergo &c. Probatum min. ut ex Matth. 26. & Marci 14. constat, Judaei agentes de morte Christo inferenda dicebant: non in die Festo, ne forte tumultus fieret in populo; ergo &c. Confirmatur 1. Judaeis non licebat in die Festo litigare, acculare & jus dicere; ergo in die Festo non rapuerunt Christum ad mortem, sed ante diem Festum à Judaeis translatum. Confirmatur 2. diebus Fe-

stis non licebat mortuos curare & sepelire; ergo non potuissent Joseph in die Festo Paschae Christum de cruce deponere, curare & sepelire. Probatum antec. mulieres non ausae sunt portare aromata & corpus Christi ungere die Sabbathi; ergo &c. Confirmatur 3. dies ille Sabbathi erat magnus, ut constat ex Joanne circum. 26. atqui designatus non fuisset illo nomine, si Judaei non transtulissent Pascha in illud Sabbathum; ergo &c.

Resp. con. maj. & N. min. ad prob. con. antec. & nego consequentiam: quia licet prius timuerit populi tumultum, postmodum quando Judas spondit, se noctu & sine tumultu traditurum Christum, timore seposito consilium mutarunt, & ex ea occasione Christum nocte prenderunt. Die autem sequenti decipientes populum, & excitato contra Dominum tumultu, extorserunt à Pilato, ut Christum crucifigeret. Ad 1. Conf. nego anteced. nam ut ait Abulensis, nullibi exprimitur in Script. quod prohibita fuerint actiones forenses in 1. die Azimorum. Verum permissio antecedente Resp. 2. nego consequentiam, quia ex odio in Christum Dominum, facile Judaei contra conscientiam suam interpretabantur & transgrediebantur legem. Sic in die Sabbathi fecerunt quaedam, quae ipsis non licebant, nimirum accepta custodia à Pilato acceperunt ad sepulchrum, & positis custodibus lapidem Sigillo munierunt.

Ad 2. Confirmationem nego anteced. ad prob. con. antec. & nego consequentiam: Judaeis enim prohibitum non erat diebus Festis mortuos sepelire, & alia opera misericordiae exercere, ut ex pluribus locis Evangelii colligitur, praecipue Matth. 12. quando Christus in Sabbato curavit hominem habentem manum aridam; imò & ex testamento veteri Tobiae 2. ubi narratur, quod cum esset dies Festus Domini, & factum esset prandium bonum in domo Tobiae, eique nunciatum esset, quendam Judaeum jugulatum jacere in platea, Tobias relinquens prandium egressus est, & cadaver defuncti detulit in domum suam, ut illud nocte sepeliret. At in die Sabbathi non licebant Judaeis plura, quae in aliis Festis licebant: sic non poterant praeparare cibos, quos parare poterant aliis Festis diebus, ideoque nec mulieres ausae sunt ea die Sabbathi ungere corpus Christi; neque reputari potest adeo necessarium, ungere corpus sepulchrum, quod in sequentem diem facile differri potest, quam in sepulchrum sepelire, quod adeo facile sit, in sepulchrum derineri. Ad 3. confirmationem con. maj. & nego min. quae falsa est,

ut satis constat ex

h. 26.

DISPUTATIO II.

DE ESSENTIA SACRAMENTI EVCHARISTIAE.

39. Sanctum Evcharistiae Sacramentum ab aliis differre ratione Christi, quem continet, & quia non est Sacramentum, sicuti reliqua, consistens in usu, aperte definit Trid. sess. 13. cap. 3. per hæc verba: verum illud in ea excedens, & singulare reperitur, quod reliqua Sacramenta tunc primum Sanctificandi vim habent, cum quis illis utitur; in Evcharistia ipse Sanctitatis Auctor ante usum est, nondum enim Evcharistia de manu Dn. Apostoli susceperant, cum vere tamen ipse affirmaret, Corpus suum esse, quod præbebat; & semper hæc fides in Ecclesia DEI fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri Corpus, verumque ejus Sanguinem sub panis, & vini specie una cum ipsius anima, & divinitate existere; sed corpus quidem sub specie panis, & Sanguinem sub vini specie ex vi verborum; ipsum autem corpus sub specie vini, & Sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque vi naturalis illius connexionis, & concomitantiae, quæ partes Christi Domini, qui jam ex mortuis Resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur: Divinitatem porro propter admirabilem ejus cum corpore, & anima Hypostaticam unionem. Et rursus cap. 4. definit. Per consecrationem panis, & vini conversionem fieri totius substantiæ panis in substantiam Corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini in substantiam Sanguinis ejus, quæ conversio convenienter, & proprie à S. Catholica Ecclesia transubstantiatio est appellata.

SECTIO I.

De essentia Metaphysica & Physica Evcharistiae.

40. Assero 1. Evcharistiam Theologicè sumptam pro significatione practica effectus interioris ita Metaphysicè definitur, Sacramentum corporis & Sanguinis Christi per se gratiæ augmentativum ad fovendam vi hujus convivii præcipuam charitatem. Probatursimul & explicatur conclusio. Sacramentum istud institutum est, ut fideles, non quidem figuratè, sed verè & realiter suscipiant corpus & Sanguinem Christi, ac proinde ex vi connexionis & concomitantiae totum Christum continet verum Deum & hominem, ut constat ex Trid. num. super. cit. Rursus Christus D. qui per modum convivii confertur animæ in hoc Sacramento, propter suam excellentiam non potest æquè suppleri per aliam materiam: nulla enim alia

materia potest esse moraliter eadem cum Christo; neque dignitas, ad quam per adeo intimum cum Christo consortium elevatur animus, supplebilis est per aliam materiam quancunque, aut exteriori appositam, eaque decisa Trid. sess. 7. can. 3. ad hoc Sacramentum respiciens ait: si quis dixerit, hæc 7. Sacramenta ita esse inter se paria, ut nullaratione aliud sit alio dignius, anathema sit. Ex Alexand. Papa Epist. 1. quæ habetur cap. nihil de consecr. dist. 2. nihil est majus corpore & Sanguine Domini; ergo ad veram explicationem interioris effectus hujus Sacramenti, exprimi debet esse Sacramenti corporis & sanguinis Christi per modum convivii.

Constat deinde ex sæpe repetitis Evcharistiam esse Sacramentum vivorum, ac proinde esse per se gratiæ augmentativum. Rursus verus Evcharistiae est quasi ad omnia Sacramenta transcendentalis: per alia enim Sacramenta conferuntur auxilia ad uniuscujusque finem peculiarem; per Evcharistiam verò conferuntur auxilia ad omnes operationes proprias vite spiritualis, ut vi hujus convivii anima consequatur unionem, sive charitatis vinculum cum Christo, quæ charitas est omnium virtutum finis, inter omnes nobilior ex illo Pauli 1. Corinth. 13. nunc autem manent, fides, spes, charitas tria hæc; major autem horum est charitas. Quare Concil. Florent. in decreto Eugenii explicans interiorum hujus Sacramenti effectum ait: convenit ad significandum hujus Sacramenti effectum, qui est unio populi Christiani ad Christum: & infra, omnemque effectum, quem materialis cibus & potus quo ad vitam agunt corporalem, hoc idem quo ad vitam spirituales & hoc Sacramentum operatur. Quod Ecclesia reperit in illo Hymno, o Sacramentum convivium &c. unde cum fervore Christiani remittantur venialia, & precaveantur mortalia; isti effectus sunt etiam proprii hujus Sacramenti, ut habet Trid. sess. 13. cap. 2. ergo prima illa verba ad fovendam vi hujus convivii præcipuè charitatem; necessario apponenda sunt ad explicandum interiorem effectum hujus Sacramenti; ac proinde data definitio, cum genus & differentia apparent satis ex dictis, nec diminuta est, nec redundans, sed omnino apta ad explicandum hoc Sacramentum Theologicè sumptum. Quod autem hoc convivium sit, ut his aut aliis speciebus, merè materialiter habet, dummodò Christus verè sub illis sumatur.

Ex suprema hujus Augustissimi Sacramenti dignitate, ejusque effectum nobilissimo, facili apparet esse finem, in quem non modo affectus

virtutum, verum & omnia reliqua Sacramenta collimant. Singula enim Sacramenta ex Christi institutione ad Evcharistiam referuntur, & ad illam disponunt. Per Baptismum quippe & Penitentiam evadimus receptacula munda, & idonea ad caelestem illum cibum recipiendum; per Confirmationem ad illius mysterii finem, fideique professionem & defensionem armamur. Per Ordinem digni constituimur Evcharistiae Ministri; per Matrimonium concupiscentia frenatur, cujus repressio non exigua est dispositio ad immaculatum agnum immaculato corde manducandum. Per extremam unctionem post viaticum conferri solitam, unionem cum Christo suscepto in ultimo agonis conflictu in divulge servamus, & illud Apostoli, Deo dante experimur: mihi vivere Christus est, & mori lucrum.

43. Caeterum inter reliqua Sacramenta, Baptismus praeterim dicitur ad Evcharistiam, quoad inferiorem effectum, ex Christi institutione ordinatus, etenim per Baptismum homo Christo incorporatur, sive Christum induit, ut definit Trid. cit. num. 42. de Bapt. ex vi quippe Baptismi manet baptizatus intra Ecclesiam Christi, Ecclesiae jurisdictioni subiectus, huiusque Christi membrum intimè ipsi unitum, manetque obligatus ad implendam legem DEI, ac proinde ad communicandum, quando praecipuum obliget; haec autem munia nulli alteri conveniunt Sacramento, cum nulli alii ministrari possint, nisi subiecto baptizato sive per Baptismum Christo incorporato, ut constat ex num. 88. de Confirm. cum autem illa incorporatio ex mente Pontificum, & PP. ut infra constabit, aequivaleat sumptioni Christi, ea de causa susceptio Baptismi dicitur virtualis susceptio Evcharistiae, sive susceptio in voto. Unde cum susceptio Baptismi in re, vel in voto sit necessaria necessitate medii, & Mystica susceptio Evcharistiae in re, vel in voto inclusio in Baptismo erit necessaria necessitate medii.

44. Juxta hunc sensum passim loquuntur SS. PP. & repetit August. praeterim Epist. ad Bonifacium, ut ipsi attribuitur cap. nulli de Consecr. dist. 5. ubi dicit: nulli est ambigendum, tum unumquemque fidelium Corporis & Sanguinis Christi participem fieri, quando in Baptismo membrum Corporis Christi efficitur, nec alienari ab illius panis calicisque consortio, etiam si, antequam panem illum comedat, & Calicem bibat, de hoc Saeculo, in unitate Corporis Christi constitutus decedat. Quo in sensu intelliguntur ea verba Christi Domini Joann. 6. nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis, id est, nisi manducaveritis, & biberitis realiter, & vere in Evcharistia, vel mystice in Baptismo. Posita autem hac mystica sumptione in Baptismo, manet obligatio ex praecipuo sumendi saltem singulis annis hoc Sacramentum, ut definit Trid. sess. 13. can. 9. si quis negaverit, omnes, & singulos Christi

fideles utriusque sexus cum ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate ad communicandum juxta praecipuum S. Matris Ecclesiae, Anathema sit. Haec placuit modò praemittere, nam ex illis facile infra decedemus quaestionem ab antiquis, & modernis acriter exagitatam circa obligationem sumendi Evcharistiam.

45. Affero 2. Panis triticeus, sive Azimus, sive fermentatus; & vinum de vite sunt materia remota hujus Sacramenti. Probatur ex Flor. supra cit. num. 23. tum etiam ex num. 29. de Confirm. quibus in locis utramque conclusionis partem expressè definit Concil. ergo &c. Confirmatur, ex eo, quòd Flor. assignet vinum de vite pro materia remota hujus Sacramenti, non solum intelligitur apud omnes Catholicos, tale vinum, vel quòd sit ejusdem speciei moralis cum ipso, esse necessarium necessitate praecipii ad conficiendam Evcharistiam, sed etiam necessitate Sacramenti: ergo ex eo, quòd assignet panem triticeum, non solum intelligendum est necessarium esse ad conficiendam Evcharistiam necessitate praecipii, sed etiam necessitate Sacramenti; ex quo praecipuum manet Casterani, & paucorum aliorum circa panem dubitatio. Quid autem dicendum, quando dubium est, an aliquis panis sit verè triticeus, vel ejusdem moralis speciei cum illo (idem esto de vino) constet ex dictis num. 314. de Sacram.

46. Affero 3. Forma consecrationis panis essentialis, & necessaria est ista, vel quae juxta Christi institutionem perfectè aequivaleat isti. Hoc est Corpus meum. Probatur forma essentialis, & necessaria consecrationis panis sunt illa verba, quibus Corpus Christi significatur, & ponitur sub panis speciebus; atqui ex vi horum verborum, hoc est Corpus meum, Corpus Christi significatur, & ponitur sub panis speciebus; ergo &c. Probatur min. ex vi horum verborum, quando Christus ea protulit, significabatur, & ponebatur Corpus Christi sub panis speciebus; atqui modo in Ecclesia significatur, & ponitur, quando proferuntur à Ministro ea verba, quae Christus protulit, ut definit Flor. in decreto Eugenii dicens: forma hujus Sacramenti sunt, verba Salvatoris, quibus hoc conficitur Sacramentum; Sacerdos enim in persona Christi loquens hoc conficit Sacramentum. Nam ipsorum verborum virtute substantia panis in Corpus Christi, & substantia vini in sanguinem convertuntur; ergo &c.

47a. Respondebis 1. Cum Scoto, ad valorem Sacramenti necessario praemittenda ante ista verba, hoc est Corpus meum, illa alia immediata antecedentia, quae sunt in canone, nimirum qui pridie quam pateretur &c. quamvis neque à Christo prolata sint, neque à Sacerdote ut personam Christi gerente proferantur: etenim licet essentialia verba formae solum sint ista: hoc est Corpus meum, illa alia, qui pridie &c. ex eo necessario praemitti debent ad valorem con-

secra-

secrationis, quia Sacerdos proferendo hæc verba, *hoc est Corpus meum*, loquitur in persona Christi, & sic significat illud esse Corpus Christi, si autem omitteret illa verba, *qui pridie &c.* & diceret, *hoc est Corpus meum*, potius significaret id, quod designat esse corpus Sacerdotis, quam Christi; verba autem cum causent id, quod significant, si proferrentur verba formæ, omittis illis præviis, non consecraretur corpus Christi.

48. Contra tamen 1. illa verba non significant essentialiter corpus Christi sub speciebus panis, ratione significati, & connexionis provenientis ab impositione hominum, sed à Christi institutione, ut per se notum est, & ex ipsa Sacramenti definitione constat; atqui posita intentione Ministri faciendi, quod facit Ecclesia, vel quod Christus instituit, ea verba, hoc est corpus meum, non significant ex Christi institutione corpus Sacerdotis, sed Christi; ergo ut habeant significationem corporis Christi, nullatenus requiruntur ea verba prævia, *qui pridie quam pateretur &c.* Contra 2. ab initio Ecclesiæ validè consecratum fuit corpus Christi, sed ab initio Ecclesiæ non apponebatur illa forma; etenim Alexander I. ea in canone addidit, ut constet ex lectione, quam de ipso habet Ecclesia in Breviario die 3. Maij, ubi hæc habentur: & in canone Missæ addidit, *qui pridie quam pateretur*; ergo &c.

49. Contra 3. Sacerdos in consecratione corporis Christi non gerit personam Christi ex eo, quod dicat ipse, vel non dicat, sed quia à Christo institutus est ejus Minister, & substitutus in consecratione Sacramentorum, ut constat ex dictis à num. 195. de Sacram. ergo ut intelligamus significari corpus Christi per illa verba, quæ profert, non debemus attendere, an ipse Sacerdos ut persona privata id attestetur, vel non, sed solum, an Christus instituerit illa verba proferenda à Sacerdote, ut vi illorum sub speciebus panis significetur, & causetur corpus Christi: sic quando Plenipotentarius constitutus à rege firmat concordatum dicens, nolo, vel volo, etiam dicit nolo aut volo nomine Regis; hoc enim significatur ex vi institutionis factæ à Rege. Pariter qui nomine alterius constituitur ad ferendum Suffragium, approbata commissione dat Suffragium, quin necesse sit in Suffragio apponere, collatum esse nomine alterius. Tum etiam quando Sacerdos absolvit, vel conficit alia Sacramenta, non est necesse proferre, quod illa conficit nomine Christi, ut sint valida; cum à tali prolatione non haberent valorem, sed à Christi institutione; ergo pariter in nostro casu.

50. Contra 4. Evertendo Scoti fundamentum. Si necessaria essent ea verba prævia, *qui pridie &c.* ad valorem consecrationis, ut Sacerdos determinaret corpus Christi, Sacerdos ille non consecraret; ergo fundamentum Scoti pugnat contra ipsum. Probatur antec. per illa verba, *qui pridie &c.* solum significatur id, quod

Christus designavit fuisse Christi corpus; non autem designatur esse Christi corpus id, quod Sacerdos designat, & habet in manibus; ergo ex significatione proveniente à determinatione illorum verborum præviorum Sacerdos non consecraret; ergo ut consecraretur panis, quem Sacerdos habet in manibus, debent Sacerdotis atque institutio Christi circa illa verba essentialia formæ habetur, licet omittantur altera verba prævia; ergo &c. Contra 5. quia si illa verba prævia essent necessaria, non sufficerent ad consecrandum verba, quæ Christus promittit, simul cum ipsius institutione; sed hoc non bene consonat cum Flor. cit. num. 46. ergo &c.

Respond. 2. ex Marco Ephesio lib. de verbis consecrationis Cabasilla in explicatione liturgi quæ habetur Tom. 4. alias 6. Biblioth. PP. aliisque Thomistis, ultra ista verba: hoc est corpus meum, addendam ad valorem Sacramenti aliquam orationem precatoriam, quæ Sacerdos perat à Deo, ut panis & vinum convertantur in corpus & sanguinem Christi, ut inferatur ex liturgiis Clementis, quæ habentur lib. 8. Constitutionum cap. 12. alias 17. ex liturgiis SS. Jacobi, Basilii & Chrysost. quæ habentur Tom. 4. alias 6. Bibliothecæ PP. in quibus postquam Sacerdos protulit verba consecrationis, dicit orationem, qua videtur postulare ut panis mutetur in corpus, & vinum in Sanguinem Christi, quod non postularer, si jam facta esset mutatio. Qua de causâ & plures PP. dicunt, Eucharistiam confici precibus Sacerdotis, tum & in liturgia Basilii post hæc verba, *hoc est corpus meum*, panis & vinum vocantur antytipa, hoc est, imagines & Figure corporis & Sanguinis Christi, ex quo inferitur non dari consecrationem, usque dum oratio ea precatoria superaddatur.

Contra 1. per illam orationem precatoriam quæ habetur in præcatis liturgiis & PP. non petitur, ut panis & vinum fiant corpus & Sanguis Christi, sed quod fiant nobis, sive nobis proficiant quod ad effectus nutriendi, & faciendi nos, & dandi nobis remissionem peccatorum; ergo Adversariorum fundamentum est omnino nullum. Probatur antec. ex ipsis verbis liturgiæ S. Jacobi, quæ sic habent: ipsum Spiritum tuum Sanctissimum demitte nunc quoque in nos, ut superveniens sanctificet, & efficiat panem corpus Sanctum Christi tui, & calicem pretiosum Sanguinem Christi tui, ut sit nobis fumentibus in remissionem peccatorum, & in vitam æternam; ergo &c. Contra 2. in liturgia Æthiopum, quæ habetur Tom. 4. alias 6. Biblioth. PP. prolatis illis verbis: hoc est corpus meum, populus statim respondet, Amen Amen, credimus & confidimus; & adoramus te Deus noster, hoc vere corpus tuum est; ergo credunt statim ante ullam orationem precatoriam superadditam; panem converti in corpus Christi, ac proinde ea oratio solum additur, quia

quia ipsi Christi corpus sive ipsis proficiat in ordine ad prae dictos effectus.

Contra 3. sess. ult. con. Florent. Graeci interrogati ab Eugenio IV. de oratione, qua post verba consecrationis: hoc est corpus meum, videntur petere, ut panis mutetur in corpus Christi. Respondent, se firmiter credere verbis illis Dominicis, Sacramentum fieri; sed quemadmodum Latini confecto Sacramento, utuntur illa oratione, *supplices te rogamus &c.* In qua petunt, ut quotquot ex hac altaris participatione sumpserint, omni benedictione caelesti & gratia repleantur; ita quoque Graecos per proportionalem orationem petere, ut Sacratissimum Christi corpus & Sanguis peccatorum nostrorum remissioni ac nostris animabus saluti fiat; ergo &c. Contra 4. ex perpetua Ecclesiae traditione immediate post prolata verba consecrationis Sacerdos panem & vinum consecratum proponit populo adorandum non solum in Ecclesia Latina, sed etiam in Graeca, ut referunt Card. Bessarion in lib. de verbis consecrationis, & Arcud. in concordia lib. 4. cap. 13. ergo ante orationem precatoriam est jam consecratum. Contra 5. quia si requireretur ea oratio precatoria, non consecraretur Eucharistia verbis, quibus Christus eam confecit contra Florent. cit. num. 46. ergo &c.

54. Affero 4. forma consecrationis vini essentialis & necessaria est ista, vel quae juxta Christi institutionem isti perfecte aequivaleat, *hic est calix Sanguinis mei*, vel, *hic est sanguis meus*. Unde ea verba subsequencia *novi & aeterni testamenti* &c. non sunt essentialia. Probat 1. ratione fundamentali posita num. 46. quando Christus D. Matth. 26. & Marci 14. consecrans vinum dixit: *hic est Sanguis meus*, ex illorum vi verborum consecravimus vinum; atqui Sacerdos in persona Christi loquens consecrat profecto ea verba, quae Christus protulit; ergo consecrat ex vi horum verborum, *hic est Sanguis meus*, vel *hic est calix Sanguinis mei*, ac proinde reliqua subsequencia *novi & aeterni testamenti* &c. Non sunt de essentia formae consecrationis, consequentia tenet, & minor constat ex Flor. cit. num. 46. maj. vero probatur: si ex vi illorum verborum, quae Christus protulit, *hic est Sanguis meus*, non significaretur & poneretur sub speciebus vini Sanguis Christi, non essent vera Christi verba; dixisset enim Christus, esse Sanguinem suum, qui ejus Sanguis non erat, sed hoc, ut per se patet, dici non potest; ergo &c.

55. Probat 2. licet Evangelistae Matth. Marcus & Lucas, qui consecrationis verba referunt, non habeant omnia verba, quibus Ecclesia Romana utitur in consecratione vini, attamen haec verba, aut his similia, *hic est Sanguis meus*, habentur apud istos Evangelistas, & apud omnes liturgias, etenim Matth. cap. 26. ita habet: *hic est enim Sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem*

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

peccatorum. Marc. 14. *hic est Sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur.* Luc. 22. *hic est Calix novum Testamentum in Sanguine meo, qui pro vobis fundetur.* Tum etiam Paul. 1. Corinth. 11. *hic Calix novum Testamentum est in meo Sanguine.* Sic etiam liturgiae, quae habentur Tom. 5. & 6. Bibliot. PP. etenim in liturgia S. Jacobi sic habetur: *hic est Sanguis meus novi Testamenti, qui pro vobis & pro multis effunditur & datur in remissionem peccatorum.* In liturgia S. Marci, *hic est enim Sanguis meus novi Testamenti, qui pro vobis & pro multis effunditur & distribuitur in remissionem peccatorum*, in liturgia Basilii, *hic est Sanguis meus novi Testamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

In liturgia S. Chrysost. *hic est enim Sanguis meus novi testamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* In liturgia aethiopum, cujus auctor creditur esse D. Matth. *hic est Calix Sanguinis mei, qui pro vobis effundetur. & pro redemptione multorum Amen.* In missa Mozarabum, *hic est Calix novum Testamentum in meo Sanguine qui pro vobis effundetur.* In liturgia edita à Guiljelmo Lindano Episcopo Gadavensi, quae attribuitur D. Petro, *hic est Sanguis meus modo sic.* Apud Evangelistas & apud omnes liturgias exprimuntur verba, sive formalia, sive virtualia, quae Christus protulit, in quibus exprimitur esse sanguinem Christi sub speciebus vini, quod consecratur; eaque proferens minister nomine Christi, consecrat ex num. 54. atqui prolatis verbis, quibus significatur esse ibi sanguinem Christi, Christus consecravimus, ut ex eodem num. constat; ergo prolatis illis verbis à Ministro, minister consecrabit, ac proinde ista verba erunt necessaria necessitate Sacramenti, & reliqua necessitate praecepti.

Resp. plures Themistae cum Conet disp. 7. aff. 2. de Eucharistia parag. 4. verba consecrationis, quae inveniuntur apud citatos Evangelistas, & in liturgiis ab Ecclesia approbatis, omnia esse moraliter idem pro diversis temporibus aut regionibus assignata, quae autem modo assignata est formula ab Ecclesia Romana, moraliter est etiam idem cum illis, ac proinde illa verba in ea contenta novi & aeterni testamenti &c. sunt essentialia. Sic quamvis pro diversis temporibus & regionibus assignatae fuerint diversae formae Sacramenti confirmationis, ex dictis à n. 33. de confirmatione sunt omnes moraliter idem, subindeque omnia verba ab Ecclesia Latina modo assignata sunt essentialia, licet materialiter diversa sint à verbis assignatis in formula Ecclesiae Graecae: quae quidem expressa est mens D. Thomae 3. qu. 78. dicentis: quidam dixerunt, quod de substantia formae hujus est hoc solum quod dicitur, *hic est calix Sanguinis mei*, non autem ea, quae sequuntur. Sunt alii, qui melius dicunt, quod alia sequentia sunt de substantia formae,

222

usque

usque ad hoc quod postea sequitur, hæc quotiescunque feceritis, quod pertinet ad ulum *Sacramenti, unde non est de substantia formæ.*

58. Contra tamen 1. ut optime arguit eximius Doc. disp. 60. sec. 1. ex eo; apud Adversarios essentialis forma consecrationis panis consistit in his verbis, *hoc est corpus meum*, quin superaddantur ista, *quod pro vobis tradetur*, quamvis dicta fuerint à Christo, ut constat ex Paulo 1. Corinth. 11. vers. 24. quia illis Solis à Christo prolatis, vel eundem sensum continentibus, significabatur sub speciebus panis, & ponebatur corpus Christi, & aliunde Sacerdos consecrat, prolatis verbis, quæ Christus protulit, ut constat ex Florent. cit. num. 46. atqui etiam prolatis à Christo illis verbis: *hic est sanguis meus*, vel aliis æquivalentibus, significabatur sub speciebus vini, & ponebatur sanguis Christi; ergo &c. Contra 2. ex eo apud Adversarios in consecratione Sacramenti confirmationis sola unctio in fronte est de necessitate Sacramenti, licet aliæ plures unctiones in Ecclesiæ ritu sint de necessitate præcepti, quia universa Ecclesia unctionem in fronte semper retinet, quamvis in aliis unctionibus detur variatio, ut constat ex num. 32. de confir. atqui etiam universa Ecclesia in consecratione vini semper retinet ista vel æquivalentia verba, *hic est sanguis meus*, vel *hic est calix sanguinis mei*, licet in aliis verbis detur variatio, ut constat ex num. 55. & 56. ergo.

59. Exinde Eximius Doc. sec. illa citata num. super. ita concludit: quocirca non existimo injuriam fieri D. Thomæ, si propter multarum Ecclesiarum & liturgiarum auctoritatem ab ejus opinione discedamus, quam sine dubio ipse mutasset, si vel prædictas liturgias, vel aliarum Ecclesiarum usum agnovisset. Quod autem non agnovit, signum est, quod nullam earum mentionem in art. faciat. Unde cum aliis argumentis utcumque satisfaciatur, de hoc nihil dicit, nec invenio, quid probabiliter Respondendi possit. Nihilominus fortasse explicari posset D. Thomas dicendo, vocare substantiam formæ verba necessaria ad valorem, & necessaria ex præcepto ad majorem explicationem formæ essentialis; illa enim verba, *novi & æterni testamenti &c.* quæ ex præcepto tenentur dicere Sacerdos, explicant magis, quod per formam conficitur. Unde quatenus sunt explicativa verba formæ, dicuntur verba formæ; & quatenus præcipiuntur, dicuntur à D. Thoma substantialia ad præceptum implendum.

60. Huic explicationi favet D. Thomas, nam postquam artic. 1. titulum ita proposuit, utrum hæc sit forma hujus Sacramenti: *hoc est corpus meum, hic est calix sanguinis mei.* Ad 4. hanc habet: Si Sacerdos sola verba prædicta proferat cum intentione conficiendi hoc Sacramentum, perficeretur hoc Sacramentum. Nec potest explicari prout S. Doc. excludit solum verba illa præcedentia, *qui pridie &c.* non verò subsequencia, *novi & æterni testamenti &c.* quia ex ipsis verbis utraque eodem modo ex-

cluduntur, cum absolute dicat, per ea sola verba conficiendum Sacramentum, præcedentia verò excludit D. Thomas, quia canon missæ non est idem apud omnes; ex qua D. Thomæ ratione, contra 3. adversus Gonet & affectus, idem ex D. Thoma excluduntur tanquam non necessaria ad valorem ea verba canonis præcedentia, *qui pridie &c.* quia non reperiuntur apud omnes canones; sed ista verba subsequencia, *novi & æterni testamenti &c.* non reperiuntur apud omnes canones, ut constat à num. 54. ergo &c. Contra 4. verba aliorum Sacramentorum constitutiva non fuerunt à Christo materialiter determinata, sicut determinata fuere verba Bapt. & Eucharistiæ; ergo licet Ecclesia non potest determinare ad formam baptismi verba, quæ ex se non sint æquivalentia verbis à Christo prolatis, licet possit in illis Sacramentis, ita neque potest circa Eucharistiæ, ac proinde sicut non potest Ecclesia impedire, ne legitimus Minister Baptizet, dum proferat verba à Christo prolata, vel quæ ex se sint illis æquivalentia, ita pariter circa Eucharistiæ; ex quo apparet, nullum esse iobis peritatem à Sacramento confirmationis petitam, ceterum ut hoc clarius appareat.

Contra 5. ex eo potest Ecclesia in Sacramento Ordinis materialiter determinare hanc vel illam materiam remoram, nimirum contentum calicis pro Ecclesia Latina, & impositionem manuum pro Ecclesia Græca, quia Christus non determinavit materialiter hanc materiam remoram, sed id reliquit determinationi Ecclesiæ, & ideo non potest Ecclesia determinare hanc vel illam materiam pro Sacramento Baptismi, sed necessario apponendum est aqua naturalis, quia Christus eam materialiter determinavit, neque reliquit determinationi Ecclesiæ: atqui eadem est ratio respectu Sacramentorum confirmationis & Eucharistiæ in ordine ad formam, quandoquidem pro Sacramento confirmationis non determinavit Christus materialiter verba formæ, ut constat ex num. 33. de confir. respectu verò Sacramenti Eucharistiæ determinavit materialiter verba, quibus Christus ipse consecravit, ut constat ex Florent. cit. num. 46. ergo &c. unde quæcumque verba, & in quocumque idiomate legitime à ministro prolata, quæ ex se eundem sensum retineant, quem verba à Christo instituta, hæc vera forma hujus Sacramenti, licet propter probabilitatem contrariæ sententiæ non possit minister cetera omittere ex num. 314. de Sacra.

Assero 5. Sacramentum Eucharistiæ per modum cibi & potus constituitur intrinsece, tanquam ex materia proxima ex rebus; & verba tanquam ex forma, nimirum ex corpore & Sanguine Christi, speciebusque Sacramentalibus, sub quibus Christus continetur, quæ omnia se habent veluti res, tum etiam ex verbis consecrationis tanquam ex intrinseca forma. Proferatur facile 1. ex dictis à num. 34. de Sacra.

etenim ex ibi dictis, omnia Sacramenta novae legis intrinsecè constituuntur rebus & verbis cuique respondentibus; atqui res correspondentes Evcharistiae per modum cibi sunt corpus Christi & species panis, sub quibus continetur: Et correspondentes Evcharistiae per modum potus sunt Sanguis Christi, & species vini, sub quibus continetur; verba autem ipsi correspondentia sunt, quae constituunt verba consecrationis essentialia, altera requisita ad consecrandum per modum cibi, altera quidem ad consecrandum per modum potus; ergo &c. Probatur min. ex Flor. cir. num. 46. & Trid. num. 39. in Evcharistia fit conversio & transsubstantiatio substantiae panis & vini in corpus & sanguinem Christi sub panis & vini speciebus, ac proinde species, corpus & Sanguis Christi sunt res; aliter ista conversio & transsubstantiatio non fieret intra Evcharistiam, sed extra. Deinde verba ipsi correspondentia sunt ea, quae constituunt formam ex dictis à num. 46. & 54. ergo &c.

63. Confirmatur ex SS. PP. apud Eximium Doct. & Card. de Lugo videndis, qui dicunt Evcharistiam componi ex speciebus, & corpore Christi: sic Augustinus in lib. sentent. Prosperi, & habetur in c. hoc est de Consecr. dist. 2. Hoc est, quod dicimus: hoc modis omnibus approbare contendimus, Sacrificium scilicet Ecclesiae duobus confici, duobus constare, visibili elementorum specie, & invisibili Domini nostri Jesu Christi carne, & Sanguine, Sacramento, & re Sacramenti, id est, corpore Christi, sicut Christi persona constat, & conficitur Deo & homine. Ireneus lib. 4. cap. 34. Evcharistiam duabus rebus constare, terrenam, & celestem. D. Thomas in 4. dist. 8. qu. 1. art. 1. quaestione. 1. ad 2. Ex speciebus, & Corpore Christi fit unum Sacramentum. Justinus Martyr in Apologia ad Antoninum, alimoniam eam, nempe Evcharistiam, incarnati illius carnem, & Sanguinem esse, sumus edocui, Apostoli enim ita tradiderunt. Hieron. cap. 24. lib. 4. probat contra Valentinianos, Christum esse Filium DEI, quoniam eos fateri necesse sit, Evcharistiam esse carnem Filii DEI; ergo Evcharistia constat corpore & Sanguine Christi, speciebusque Sacramentalibus tanquam rebus. Deinde ex Flor. ut latè diximus à num. 34. de Sacram. constat forma consecratoria tanquam ex verbis; ergo &c.

64. Probatur 2. Conclusio ex Trid. sess. 13. cap. 3. dicente: commune hoc quidem est. Sanctissima Evcharistia cum ceteris Sacramentis Symbolum esse rei Sacrae, & invisibilis gratia formam visibilem. Atqui forma visibilis sunt species Sacramentales; ergo constituitur ex speciebus Sacramentalibus, eaque de causa can. 3. definit, contineri Christum in hoc Sacramento, id est, ad eum modum, quo pars in toto. Rursus eadem sess. cap. 5. ait: nullus itaque dubitandi locus relinquitur, quin omnes Christi fideles pro more in Ecclesia Catholica semper recepto la-

tric cultum, qui vero DEO debetur, huius Sanctissimo Sacramento in veneratione exhibeant; atqui non posset Evcharistiae exhiberi idem ille lauræ cultus, qui debetur DEO, si Evcharistia non constitueretur ex corpore & Sanguine Christi veri DEI; ergo &c. Denique ut constet ex Flor. & latè probavimus à num. 35. de Sacram. Evcharistia non solum constituitur intrinsecè ex rebus, verum etiam ex verbis, quae sunt ipsius formae; ergo haec omnia à nobis assignata sunt, de intrinseco Evcharistiae constitutivo. Confirmatur, Christus Joannis 6. de hoc Sacramento ait: panis, quem ego dabo, carnis est pro mundi vita: ergo non solum includit tanquam res accidentia panis, sed etiam Christi carnem: ex quo impugnatae manent plurimae Auctorum sententiae contra conclusionem nostram militantes. Ex dictis

Fit 1. ex 1. assert. Evcharistiam sub speciebus panis, & sub speciebus vini non esse duo, sed unum specie Sacramentum. Ratio est, quia Evcharistia instituta est per modum convivii; atqui panis, & vinum, quando in aliquo convivio apponuntur, non constituunt duo convivii, sed unum; ergo Sacramentum istud in Evcharistico convivio sub speciebus panis, & sub speciebus vini, non constituit duo Sacramenta, sed unum: aliter Sacramenta novae legis non solum essent 7. sed 8. contra Flor. cir. num. 4. & Trid. num. 16. de Sacram. Ceterum inter convivium Evcharisticum, & alia convivii notandum est hoc grande discrimen, quod convivium Evcharisticum, si offeratur solum per modum cibi (idem esto de potu) continet totam eam virtutem, quam contineret, si simul offerrentur cibus, & potus; virtus enim illius consistit in institutione, carne & Sanguine Christi Hypostaticè unitis Verbo, ratione cuius unionis, tum etiam, & concomitantiae explicatae num. 39. confertur fumentis cibum tota ea virtus, quae conferretur fumentis simul cibum, & potum, quod fieri non potest in aliis conviviiis, cum solus potus non contineat tantam virtutem, quantam continent simul cibus, & potus. Unde in Evcharistia sub utraque specie non datur augmentum formale aut morale supra unam speciem, sed solum materiale. Exinde

Fit 2. Evcharistiam sumptam ab uno sub speciebus panis esse individuum ejusdem speciei moralis cum Evcharistia sumpta ab alio sub speciebus vini, sicuti ramus unius speciei physicae positus in hac domo ad significandum vinum venale est individuum ejusdem speciei moralis cum ramo alterius speciei physicae posito in alia domo ad significandum etiam vinum venale. Unde sicuti si ex illis duobus ramis fieret unus, & appenderetur, non darentur duo numero signa, sed unum; ita si ex Evcharistia per modum cibi, & potus fiat unum convivium per unam moralem sumptionem, non dabuntur duo numero Sacramenta, sed unum; si autem dividerentur ad duas sum-

priones moraliter distinctas, & daretur convivium uni per modum cibi, & alteri per modum potus, darentur duo numero Sacramenta; sicuti darentur duo numero signa, si idem ille ramus divideretur ad significandum in diversis locis. Imò sicut darentur duo numero signa vini venalis, licet ramus, qui ad significandum in duobus locis divideretur, esset ejusdem speciei physicae, ita darentur moraliter sive Theologicè duo numero Sacramenta, si idem potus, vel eadem Hostia divideretur ad convivium duorum, sive ad duas moraliter distinctas sumptiones.

67. Quapropter sicut rami collecti in unum solum constituunt unum signum vi collectionis, quia significant per modum unius eundem effectum; ita illae diversae species Sacramentales solum constituunt unum Theologicè Sacramentum, quod per ordinem ad unum moralem sumptionem significant, & causant per modum unius eundem effectum. Haec autem unitas, vel multiplicitas moralis solum discerni potest juxta judicium prudentum, sicuti proportionem servata discerni potest, quando facerent duo convivia, si dividerentur, ut possunt isti cibi, qui modo constituunt unum convivium. Sumptio autem non constituit Sacramentum: illud enim supponit adaequatè constitutum, ut constar ex Trid. cir. num. 39. cum non significet, neque causet effectum Sacramenti: sic homo constituitur per ordinem ad sensationes, & discursus; secus autem per ipsos discursus aut sensationes. Sumptiones igitur moraliter distinctae sunt puri termini, quibus positis ex Christi institutione constituuntur Sacramenta Theologicè numero distincta; sive significant, & causant per modum plurium effectus distinctos. Unde quando illae diversae species Sacramentales accipiuntur per eandem moralem sumptionem, non causant ex Christi institutione majorem gratiam, quam si una solum species sumeretur. Ut habet S. Thomas qu. 79. art. 7. ad 3. dicens: *Unde nec si aliquis simul in una missa multas Hostias consecratas sumat, participabit majorem effectum Sacramenti; in pluribus vero missis multiplicatur Sacrificii oblatio, & ideo multiplicatur effectus Sacrificii, & Sacramenti.*

68. Faveretiam Trid. sess. 21. cap. 3. dicens: *insuper declarat, quamvis redemptor noster, ut antea dictum est, in suprema illa cena hoc Sacramentum in duabus speciebus instituerit, & Apostolis tradiderit, tamen fatendum esse, etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi; ac propterea quod ad fructum attinet, nullae ratione necessaria ad salutem eos defraudari, qui unam speciem solum accipiunt.* Quibus in verbis Tridentinum pro gratia necessaria ad salutem non intelligit gratiam necessariam simpliciter, cum sine gratia Eucharistica possit absolute obtineri salus, ac proinde intelligit, necessariam secundum quid, quod omni augmento gratiae conve-

nit, vel si primum definiat contra Hereticos, secundum ex ipsa Trid. ratione legitime inferunt. Imò non dicit esse duo, sed unum Sacramentum in duabus speciebus collatis Apostolis; & hoc verum Sacramentum sumi etiam sub altera tantum specie. Quod Catechismus Tridentini tit. de Eucharistia declaravit per haec verba: *licet autem duo sint elementa, panis scilicet, & vinum, ex quibus integrum Eucharistia Sacramentum conficitur: non tamen plura Sacramenta, sed unum tantum esse, Ecclesiae auctoritate docti confitemur.* Ergo quod sumitur per unam moralem sumptionem, ordinantur ex Christi institutione ad unum eundem effectum, ac proinde Theologicè est unum numero Sacramentum.

Haec eadem Christi institutio suadet etiam quia eadem est promissio Christi facta sumenti cibum, ac sumenti cibum simul, & porum ut expendit Trid. sess. 21. cap. 1. his verbis: *Qui dixit nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis: dixit quoque, si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in aeternum. Et qui dixit: qui manducat meam carnem, & bibit meum Sanguinem, habet vitam aeternam, dixit etiam, panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* Tum etiam suadet, quia Sacerdos non recipit majorem gratiam sumendo Hostiam in tres partes divisam, duas ante sumptionem Sanguinis, & alteram cum Sanguine, quam si unitas reciperet: fames enim, & sitis Spiritualis non sunt realiter distinctae, sicut fames, & sitis materialis, sed sunt unum, & idem. Tandem suadet ex communi hominum estimatione, nullus enim prudentum frangit denticibus Hostiam, ut ex pluribus sumptionibus majorem gratiam recipiat, neque sumit Sanguinem pluribus haustibus ad gratiam augendam ex eo, quod illae sumptiones essent moraliter eadem, ac proinde non causerent majorem gratiam; ergo &c. Exinde non aliter constituitur distinctum Theologicè in dividuo Sacramentum sub speciebus panis & vini, quam constituitur sub his, & sub aliis panis speciebus. Dixi saepe ex indultia Theologicè, quia si sermo esset de Sacramento materialiter sumpto, nunquam posset dari unum secundum omnia sua constitutiva realiter adaequatè ab alio distinctum, cum unumquodque constituitur ex ipso Christo Domino; imò & quando per eandem consecrationem plures Hostiae consecrantur unumquodque ex illa Sacramentis constituitur ex eadem forma, ut ex dictis constar.

Fit 3. Quod si quis sumens unam Hostiam non recipiat propter obicem effectum Sacramenti, licet coneratur, anrequàm sumat aut Sanguinem, aut aliam Hostiam eadem morali sumptione, non exinde suscipiat Sacramentum gratiam. Ratio est, quia ille, qui indigne sumpsit, judicium sibi manducavit, & bibit per eam sumptionem. Unde cum illa, quae sub-

quitur, sit eadem moraliter cum precedenti, nequit deservire ad justificationem; ideoque licet ad 2. sumptionem non contingeretur suscipiens, non committeret novum peccatum. Neque exinde frustra est instituta Eucharistia sub utraque specie, quia instituta fuit ad representandam Christi mortem, in qua facta fuit separatio Sanguinis à corpore, ideoque ex vi verborum sub speciebus panis ponitur Corpus, & reliqua per unionem, & concomitantiam; pariter licet per unionem, & concomitantiam ponantur reliqua sub speciebus vini, at ex vi verborum solum ponitur sanguis, ut hoc modo fiat representatio illius separationis corporis à Sanguine, quæ contigit in Passionis

dem speciei cum panis usuali triticeo, & vino de vite. Quia de causa vinum miraculosum in Cana Galilee, ex illa miraculosa conversione à Christo D. facta, sufficiens erat ad consecrationem, quia licet non esset vinum de vite Physicè, tale erat moraliter sive quo ad speciem, & prudentem omnium existimationem, vinum autem & album & rubrum est materia & licita & valida, licet communiter assumatur album propter mundiciem, materia autem dubia est ea, de qua dubitatur, an sit verus panis triticeus, vel verum vinum de vite. Exinde

Succus expressus ex uvis immaturis, qui vocari solet aggregata, ex communi sententia non est materia sufficiens, quia non adhuc habet speciem vini, sed est materia proximè mutabilis in vinum; econtra mustum ex uvis jam maturis expressum, ex communi sententia est materia sufficiens, ratio est quia cap. cum omnino de consecrat. dist. 2. desumpto ex Julio Papa in Epist. ad Episcopos in Ægyptum missos, quod quidem caput refertur & approbatur in Concilio Lateranensi 3. cap. 1. permittitur in tempore necessitatis, ut consecraretur in musto tunc ex bōtris expresso, licet damnetur, qui consecrabant mustum unā cum botris & granis; ceterum quia mustum est vinum impurum habens admixtas multas partes, quæ non sunt vinum, non licet sine concessione extra casum necessitatis illud consecrare. Dum autem est intra uvam, cum non habeat speciem potus nec vini, sed cibi, non potest validè consecrari, vinum autem congelatum, cum retineat speciem vini, ex natura sua potabile, reputatur communiter materia sufficiens, eaque de causa in missali præcipitur, ut si species vini post consecrationem congelentur, liquentur, & deinde sumantur, ex quo constat, manere ibi Sanguinem Christi, aliter deberet ad perfectionem sacrificii aliud vinum consecrari.

Alii verò vocant istam materiam dubiam, cum dubium sit, an Christus instituerit vinum consecrandum ut proximè potabile, sicut ad materiam Baptismi instituit aquam proximè ablutivam, nec refert, ad tollendum dubium, quod in vino congelato maneat Sanguis Christi, nam minus requiritur ad conservationem, quam ad rei consecrationem, sic plures ex Adversariis dicunt, unicum indivisibile non esse consecrabile, at verò, si post consecrationem divideretur unum indivisibile ab aliis, mansurum sub illo Sanguinem Christi, institutio autem Christi, ut isti DD. dicunt, talis est, ut verba, quando proferuntur, cadant supra vinum proximè potabile, cum istud consecratur per indidum potus, posita autem consecratione mansurum sanguinem Christi, dum accidentia vini talia remaneant, ut ex natura sua conservarent substantiam vini, si aliunde ablata non esset. Cum ergo negare non possimus probabilitatem hujus sententiæ, dicendum est vinum congelatum esse ad consecrationem materiam dubiam.

71. Ex principiis prædictis manet præclusus aditus ad quæstiones eas de nomine, quæ in hac materia solent quandoque excitari, in quibus nec Auctorum sensus percipitur, nec principium ullum apponitur, ex quo aut unitas, aut multiplicitas Sacramenti colligatur, sed verborum potius involucris res tota obscuratur. Notant demum aliqui auctores, Clementem VI. in quadam Bulla edita anno 1341. concessisse Regi Angliæ, ut ad augmentum gratiæ communicaret sub utraque specie, non quidem pro ut ex mente Pontificis Sacramentum collaturum foret majorem gratiam ex eo præcisè, quod sub utraque specie sumeretur; sed quia sperabat Pontifex, quod Rex obrento privilegio, quod tam anxie desiderabat, se disponderet cum majore devotione, & sic Sacramentum causaret majorem gratiam in subiecto magis disposito: sic enim appareret hæc iusta causa, qua morus fuit Pontifex ad concedendum privilegium, & nullatenus exinde labefactatur doctrina tradita à Trid. cit. num. 69.

72. Fit 4. ex 2. Assertionem non posse subrogari omne esculentum loco panis, neque omne potentum loco vini, ut deliravit Beza Epist. 2. ad Tillium, & ex eo moderni plures hæretici. Ratio est, quia non pender à nostro libito, sed à Christi institutione, valida Sacramenti materia, quæ ex Concil. PP. & scriptis nobis innoscitur, ut ex dictis constat; ex quo impugnantur alii hæretici, qui dicebant necessarium esse necessitate Sacramenti humanum Sanguinem, vel feridum & corruptum in semine, quo panis conficeretur; constat enim ex num. 23. & 45. sufficientem & necessarium esse verum panem triticeum, sive iste fermentatus sit, sive Azimus, dummodo verus usualis panis sit. Exinde cum iste panis verus usualis communiter concoquatur ad ignem, & ex mera aqua naturali fiat, utrumque requiritur necessitate Sacramenti, qualis non esset panis vel lacte, vel alio simili liquore loco naturalis aquæ confectus. Imò necesse est, ut panis triticeus aqua naturali & igne coctus non sit iterum oleo vel butyro frixus: nam sic non esset panis usualis, sed potius placenta vel quid simile; exinde autem non debet excludi panis verus, aut verum vinum, quæ miraculosè producerentur, & essent ejus-

75.

Fit 5. Acetum, aquam vitæ, & his similia non esse materiam sufficientem consecrationi, cum speciem vini non retineant. Ratio est, quia sicut homo constat duplici parte substantiali, nimirum corpore & anima, sic vinum constat duplici parte substantiali, nimirum corpore crasso & subsistente, & Spiritu subtili ac volatili. Unde sicut corpus separatum ab anima aut anima separata à corpore non est homo, ita neque corpus crassum vini separatum à Spiritu, neque Spiritus vini separatus à corpore crasso est vinum: atqui acetum est corpus crassum vini separatum à Spiritu, & aqua vitæ est Spiritus vini separatus à corpore crasso, ideoque facile accenditur; ergo non sunt materia Eucharistiæ sufficiens. Ceterum vinum accensum nondum corruptum, sed quod retinet substantiam vini, est materia sufficiens; peccaret tamen, qui extra casum necessitatis illud consecraret, cum faceret contra rubricam & morem Ecclesiæ in re gravi & periculosa. Nota demum, destructâ substantiâ panis & vini ex vi consecrationis, remanere accidentia sine subiecto, ut constat ex Concilio Constantiensi sess. 8. damnante hanc 2. Wicklessi propositionem, *accidentia panis non manent sine subiecto in eodem sacramento*. Utrum hoc debeat intelligi de accidentibus collectivè sumptis, prout collectio manet absque substantia panis & vini, an verò de omnibus distributivè acceptis, constat ex illationibus ultimæ conclusionis.

76.

Fit. 6. Ex 3. & 4. assert. materiam consecrandam, ita debere præsentem esse, ut supra ipsam rectè cadant ea consecrationis pronomina, *hic & hoc*. Quapropter si materia sit ad eod distans, ut his pronomibus demonstrari non possit, nequibit validè consecrari. Distantia autem, intra quam ita possumus demonstrare, non est aliter discernibilis, quam ex usu communi loquendi apud prudentes: si enim panis non multum distet, rectè dicimus, *hic panis*; si verò multum distet, non possumus dicere: *hic*, sed *ille* panis. Aliqui auctores regulam generalem assignant, præmittentes pronomem *hoc* posse tripliciter sumi: largissimè, largè, & strictè. Largissimè significat objectum intencionaliter præsens loquenti abstrahendo ab eo, quod sit præsens sensibiliter & Physicè per certam propinquitatem: sic dicimus, *hoc est sententia Aristotelis de æternitate mundi*. Largè significat objectum sensibiliter præsens loquenti, abstrahendo ab eo, quod habeat certam propinquitatem Physicam: sic videndo lunam, solem & stellas fixas dicimus, *hoc est Luna*, *hic est Sol*, *hic est canis major* &c.

77.

Strictè verò, prout debet accipi in verbis consecratoriis, significat objectum sensibiliter præsens magis loquenti, quàm audienti. Unde si vox humana ad 30. passus propagetur, omne id, quod continetur intra 14. saltem passus à loquente (si paries aut aliud simile intermedium impedimentum non obstat) manifestari potest, dicendo, *hoc*; si verò distet ultra 15. passus, jam

non possumus dicere, *hoc*, sed, *illud*; ac proinde in 1. distantia potest penitens absolvi à confessorio dicente, *ego te absolvo*, & panis consecrari à Sacerdote dicente: *hoc est corpus meum*. Quæ regula sola, licet absque prudenti hominum judicio deservire non possit, cum propagatio vocis humanæ non sit æqualis in omnibus, ac proinde solum deservire possit, quæ regularis existimatur prudenter; atamen multum juvat ad istam distantiam prudenter melius determinandam.

Ex his, & materia major & major, quæ intra assignatam præsentiam continetur, consecrari potest, tum etiam minor & minor, dummodo sensibilis & discernibilis propriè, & strictè sit in se, sive in suo vero compositossecus largè aut largissimè in alio; indivisibile enim se junctum ab aliis, cum in se non sit propriè strictè assignabile & discernibile, consecrari non potest. Neque inclusum in vase esse strictè designabile ex defectu designabilitatis in se, aut in vero suo composito, quo cuncti fiat Physicè unum, saltem in apparentia morali. Utrum in indivisibili separato conservetur corpus Christi, diximus à num. 23. de Sacr. & à num. 138. diximus etiam intentionem ferendam ad materiam determinatam, ut validè consecratur.

Fit. 7. Cum omnibus ferè Theologis communi Caterinū & aliquos antiquos Christū consecrari iisdem verbis semel tantum prolatis, quibus Sacerdotes in Ecclesia consecrant; dicere enim Christū non consecrassè verbis, sed potestatem consecrassè verbis aliis, quibus panem benedixit, non autem istis, *hoc est corpus meum*, sine temeritatis notâ, ajunt plures DD. dici non potest, saltem post Trid. ut constat ex sess. 13. cap. 1. ubi hæc habet; *maiores nostri &c. apostolicè professi sunt, hoc tam admirabile sacramentum in ultima cæna redemptorem nostrum insinuisse, cum post panis vinique benedictionem, ipsum ipsum corpus, illis præbere & suum sanguinem distribuis*. Quod jam dixerat olim Florent. cit. num. 46.

Constat etiam veritas illationis nostræ et PP. Tertullianus enim lib. 4. Contra Marcionem cap. 40. dixit: *acceptum panem, & distributum Discipulis Corpus summi fecit, hoc est Corpus meum dicendo*. Auctor serm. de corpore Domini apud Cypr. super illa verba, *hoc est Corpus meum*, ita habet: *ante verba illa, quibus ille communis nutriendo tantum corpus commodus erat. Chrysost. homil. 60. ad populum Antiochenum docet, Christum, cum dixerat, hoc est Corpus meum, verbum facti confirmasse. Palchahus in Epist. ad Tredegabum ait, invisibilis Sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis, & Sanguinis verbis suis secreta potestate convertit, ita dicens: accipite & comedite: hoc est Corpus meum; ergo &c.*

Fit 8. Conversionem illam, & substantiationem panis & vini in Corpus, & sanguinem Christi fieri in eo instanti, vel indivisibili

bili temporis momento, in quo verificatur: nunc
1. verba sunt sufficienter prolata, immediate ante
nondum erant sufficienter prolata, ex dictis
num. 200. de Sacram. unde quando proferun-
tur hæc verba consecratoria, hoc est Corpus
meum, non datur formaliter veritas prædi-
camentalis verborum, usque dum prolata sunt,
etenim ut habet Aristoteles 1. Periherm. cap.
9. ex eo, quod res sit, vel non sit, propositio est
vera, vel falsa; cum autem Corpus Christi,
quod per illa verba significatur existere sub spe-
ciebus panis, non ibi datur, usque dum prolata
sunt ea verba, ex eo illa verba non sunt vera
formaliter, usque dum prolata sunt. Nihilo-
minus statim atque incipiunt proferri, dicun-
tur vera radicaliter, cum ex Christi institu-
tione jam habeant determinationem ad veri-
tatem, in quo stat illorum veritas radicalis: sic
ut Rex benedicat alicui; ego te facio Ducem
exercitus, non requiritur, ut constituatur Dux
anteceperit, sed sufficit, ut fiat Dux exercitus
dependentem ab illis verbis Regis. Vide num. 85.

2. Cæterum verba tripliciter possunt proferri,
1. recitative solum sive Historicè, sicut quan-
do dicimus, Christus dixit, ego sum via veritas,
& vita. 2. enunciative, quando affirmatur id,
quod significatur per verba, sicut quando di-
cimus, hic est panis. 3. recitative simul, &
enunciative, sicut quando dicimus: ut Aristo-
teles bene dixit, nullum violentum est durabi-
le. Quibus in verbis proferimus recitative
simul, & enunciative, istam propositionem
nullum violentum est durabile. Exinde ad
consecrationem illa verba, *hoc est Corpus meum*,
recitative simul, & enunciative proferuntur.
Recitative quidem, nam Sacerdos narrat ea
dicta fuisse à Christo: præmittit enim, bene-
dixit, & fregit, dedique Discipulis suis di-
cens: accipite, & comedite, hoc est Corpus
meum. Imò licet ista prævia verba omitten-
teur, cum loquatur Sacerdos nomine Chri-
sti, ex dictis à num. 193. de Sacram. implicite
narratur, Christum de facto dicere hæc verba
per Sacerdotem; quod sufficit ut in hoc sensu
verba dicantur recitative; nec opus est, ut Sa-
cerdos narret verbaliter, ea dicta fuisse à Chri-
sto, sit enim est, quod proferantur posita in-
tentione faciendi, quod fecit Christus, vel
quod facit Ecclesia.

3. Rursus verba consecratoria dicuntur enun-
ciative: nam Sacerdos ea verba proferens,
non solum significat corpus Christi existisse
sub speciebus panis, quem Christus habuit in
manibus, sed etiam significat existere sub spe-
ciebus panis, quem in manibus habet ipse Sa-
cerdos, ut constat ex fide, & ex Trid. citato
num. 39. & ex illis Christi verbis: *hoc facite
in meam commemorationem*; ergo &c. Ex quo
patet idem dicendum esse de verbis consecra-
tionis sub speciebus vini; hæc enim verba,
hic est Calix Sanguinis mei, eundem sensum
habent, ac ista: *hic est Sanguis meus*; imò ex-
pressius significant per metonymiam, Sanguinem

Christi per modum potus, cum propinatio ca-
licis apud homines expressissima significatio sit
offerendi potum; sic Christus Marci 9. *Quisquis
enim potum dederit vobis calicem aque, & cap.
9. potestis bibere calicem, quem ego bibo.*

Major autem est difficultas circa significatio-
nem, quam habent ista pronomina *hic*, & *hoc*.
Ratio dubitandi est quia per istud pronomen
hoc (idem suo modo de pronomine *hic*) vel de-
monstratur substantia panis, vel accidentia pa-
nis, vel corpus Christi? si substantia vel acci-
dentia panis, forma consecrationis est falsa; fal-
sum namque est, substantia vel accidentia pa-
nis esse corpus Christi. Si demonstratur corpus
Christi, propositio est identica, & non contin-
gens, sed necessaria & æternæ veritatis, cum
redderet, hunc sensum, corpus Christi est cor-
pus Christi, quæ propositio est æternæ veritatis
& identica. Omittis variis sententiis, quas re-
fert Vasq. disp. 201. Resp. breviter, per prono-
mē *hoc* demonstratur in recto & ad intellectum, id
quod substat accidentibus panis, in obliquo ve-
rò & ad sensum accidentia panis. Probatum
facile, quia in communi modo loquendi, ista est
vera similitudo propositionum significatio, v.g.
cum dicimus: *hic est Petrus*, ad sensum & in
obliquo demonstratur accidentia sensibilia
Petri: ad intellectum verò & in recto demon-
stratur id, quod substat accidentibus; sensusque
propositionis est, id quod substat istis acciden-
tibus sensibilibus, est Petrus; ergo pariter cum
dicitur, *hoc est corpus meum*, iuxta verum &
communem modum loquendi, per *ly hoc* ad sen-
sum & in obliquo demonstratur accidentia sen-
sibilia panis, ad intellectum verò & in recto
demonstratur id, quod substat accidentibus pa-
nis, sensusque propositionis est, id quod substat
istis accidentibus, est corpus Christi. Exinde

Sicut ista propositio, *hic est Petrus*, non est
identica, sic & ista, *hoc est corpus meum*, non
est identica. Ratio est, quia propositio identica
est illa, in qua prædicatum affirmatur de se ipso
sub eodem conceptu; atqui in hac propositio-
ne: *hoc est corpus meum*, corpus Christi non
affirmatur de se ipso sub eodem conceptu, sed
sub conceptu substandi accidentibus; ergo &c.
unde cum hæc propositio æquivalet isti juxta
verum & communem modum loquendi, cor-
pus meum est sub accidentibus panis, cum ve-
ritas hujus sit contingens, ea de causa veritas
propositionis non est æternæ veritatis, sed con-
tingens; in propositionibus autem *ly est* non
habet suam significationem, nisi prout affirma-
tæ prædicatum de subiecto: ac proinde non signi-
ficat corpus Christi usque ad instans, in quo est
sufficienter prolata propositio: Sic quando ali-
quis dicit, ego dono tibi librum, non requiritur
ad veritatem propositionis, nisi quod donatio sit,
cum propositio est sufficienter prolata: in hoc
enim consistit formalis veritas propositionis,
licet veritas radicalis prævia sit ex num. 81. ubi
oportet etiam notare, demonstrationem factam
à propositionibus significantibus, quod opera-

rum est, tendere quo ad intellectum ad rem, quæ præviè se habet, demonstrationem verò factam à propositionibus demonstrantibus rem, quam operantur, tendere quo ad intellectum ad rem, quæ per ipsa verba apponitur, statim atque nescit eorum significatio ex num. 81. hæc autem est virtus verborum consecrationis, ideòque SS. PP. ea vocant operatorium Sermonem, ut constat etiam à num. 79. unde hæc propositio, *hic est Petrus*, demonstrat Petrum præviè ad verba jam positum, hæc autem, *hoc est corpus meum*, demonstrat corpus, quod per verba ponitur. Ex qua distinctione faciliè dissolves, plures ex hac materia fati importunos arguendi modos.

36. **FIG. 9.** Ex 5. assert. Sacramentum Evcharistiae, sive conjunctum ex corpore & Sanguine, institutione & verbis consecrationis esse causam moralem gratiae, eamque causare, quando Sacramentum istud sumitur & manducatur. Ratio est, quia, ut constat ex num. 69. Christus instituit hoc Sacramentum ad conferendam gratiam manducantibus ejus carnem, & bibentibus ejus Sanguinem, ac proinde eam causat in subiecto manducante hunc cibum, & bibente hunc potum. Ceterum cum manducatio (idem suo modo de potu) fiat per motum successivum, qui durat aliquo tempore, in cujus initio non adhuc datur manducatio perfecta, sive simpliciter dicta, tunc adhuc non causabit gratiam; eam autem causabit in instanti, in quo verificatur: nunc Evcharistia est sufficienter manducata, tempore præcedenti adhuc non erat sufficienter manducata: sic alia Sacramenta non conferunt gratiam, dum incipiunt apponi materia & forma, sed in eo instanti, in quo simpliciter, sive perfecte i. perficiuntur. Unde sicut alii cibi non sunt sufficienter, sive simpliciter manducati, cum detinentur in ore, neque dum descendunt per Gulum, sed quando i. sunt intra ventriculum, sic Evcharistia non causat gratiam, nisi quando i. est intra ventriculum.

37. Dissert autem Evcharistia (quod notare maxime oportet) ab aliis cibis: quia alii cibi in ipsa actuali sumptione non nutriunt, sed tunc causant suum i. effectum nutriendi, quando sunt corrupti: nutriunt enim, quando mutantur in substantiam aliti, tunc autem jam sunt corrupti, mutantur quippe i. in chilum 2. in sanguinem &c. Evcharistia verò causat, antequam corruptantur species, quin convertantur per digestionem in substantiam aliti, cum independentem ab iis adminiculis afferat suam virtutem ad causandum: solum enim requiruntur dispositiones in subiecto & manducatio simpliciter dicta à Christi institutione requisita. Quapropter cum perseverantia in stomacho non sit nova manducatio, neque secum afferat manducationem moraliter distinctam ab illa, qua Evcharistia i. fuit intra ventriculum, secum illa unum morale constituitur, si illa invenit subiectum indispotum conservatio in stomacho

non deserviet ad vitam, neque gratiam causabit, sicut neque causaret, licet esset sumptus Physica, dum esset cum i. moraliter eadem ex dictis num. 70. quod in nostris principis facilius apparet, cum adhuc postelapsam moralem manducationem non revivificat ad causandam gratiam ex dictis sect. ult. de confirm.

Plures aliae illationes ad hanc assert. pertinent tum circa species Sacramentales, tum circa Corpus Christi, tum etiam circa verba. Verum quia principia, ex quibus desumuntur rationes ad eas stabilendas pender ab iis, quæ de transubstantiatione dicemus disp. seq. utilis iudicari ad illum locum omnia hæc reservare, ubi dedemus, an species Sacramentales habeant Physicam, vel moralem unionem cum Corpore Christi, an omnes vel solum aliquæ maneat absque unionem cum subiecto, an Corpus Christi ponatur sub accidentibus per additionem, vel productionem quid etiam essentialiter dicat Corpus Christi ex vi verborum an formam corporeitatis, an Organizationis, an solam materiam i. Christi D. tum circa verba resolutum, an hæc transubstantiatio ex illorum veritate satis probetur, & an ex vi eorum aqua mediatè vel immediatè in Christi Sanguinem convertatur, dum est mixta vino in calice. Interim dissolvemus, quæ contra præmissas assertiones, earumque illationes militare videntur.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

OBJicies i. Contra i. assert. Sacramentum distinguitur adæquatè ab eo, cujus est Sacramentum: sed ex nostra definitione Evcharistia non distinguitur adæquatè à Corpore & Sanguine Christi, cujus est Sacramentum; ergo &c. Probatum ma. Sacramentum est signum, sed signum distinguitur adæquatè ab eo, cujus est signum, ut constat ex Aug. cap. 1. de mannis; ergo &c. Confirmatur bona definitio debet explicare naturam rei, prout subest nomine: sed istud Sacramentum habet multa nomina, quorum significata non exprimit nostra definitio; ergo &c. Probatum min. à Concilio Niceno i. cap. 12. & à Card. 4. Can. 77. & 78. & ab aliis dicitur viaticum, ab Aug. 2. de Trin. cap. 4. Sacramentum corporis & Sanguinis D. à Chrysost. homin. 1. de coena Domini, & ab aliis cum Apostolo 1. Corinth. 10. Coena Domini communissimè dicitur etiam Synaxis, transmutatio &c. ut constat ex num. 1. ergo &c.

Resp. nego maj. ad prob. nego maj. quia Christus non est signum sensibile, imò signum sui ipsius non implicat, præsertim quando non est adæquatum, sed inadæquatum signum sui, ut habet ipse Aug. eo lib. cap. 4. dicens quædam esse signa signorum, ac proinde licet dicitur

gantur ab aliquo signo sui, non tamen ab omni; sic Eucharistia, quæ est signum Christi, distinguitur ab ipso inadæquatur, cum constituitur etiam ex speciebus Sacramentalibus, & verbis realiter à Christo distinctis, ut constat ex num. 62. unde Christus in Eucharistia licet non sit modo naturaliter sensibili, constituit totum sensibile, sicut anima rationalis, quæ non est corporea, constituit totum corporeum. Ad conf. dist. maj. prout subest ejus nomini repræsentativo essentiae, con. proprietatem, vel effectum, nego maj. & dist. min. nego consequentiam. Ad prob. con. antec. & nego consequentiam, quia nomina repræsentantia essentiam Eucharistiae contradiuncta ab iis, quæ repræsentant proprietates aut effectus, nihil aliud significant, nisi quod per nostram definitionem exprimitur; videatur inter alios Valentia disp. 6. qu. 1. puncto 1.

91. Obijcies 2. sub speciebus solius panis datur adæquatum Sacramentum; atqui non datur Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi, sed solum Sacramentum corporis; ergo non bene definitur Eucharistia Sacramentum Corporis & Sanguinis. Confirmatur Sacramentum corporis, & Sacramentum sanguinis Christi sunt duo Sacramenta specie distincta; ergo non bene definitur Eucharistia per expressionem unius Sacramenti. Probat antec. Ecclesia in oratione missæ dicit, purificent nos quæsumus Domine Sacramenta, quæ sumpsimus. Unde Concilia & SS. PP. sæpè loquuntur de Eucharistia in plurali, vocando Sacramenta; ergo &c. Resp. dist. maj. datur adæquatum Sacramentum cum omni modo & primaria sui expressione, nego; absque illa, con. maj. & dist. min. nego consequentiam, quia hoc Sacramentum institutum fuit in memoriam Passionis Domini ex num. 70. per modum Spiritualis convivii continentis cibum & potum, sive significationem sanguinis separati à corpore, quæ expressio non datur in solo cibo, licet in eo solo contineatur tota virtus ex num. 65. unde oportet utrumque in definitione apponere. Ad confirmationem nego antec. ad prob. con. antec. & nego consequentiam: quia in ea oratione considerat Ecclesia Eucharistiam in ordine ad sumptiones moraliter distinctas: olim enim in Ecclesia fideles qui audiebant sacrum communicant; & sic rogatur pro distinctis summentibus, nec refert quod modo Ecclesia oret pro pluribus Eucharistiam summentibus, ut constat ex illis verbis, Sacramenta, quæ sumpsimus, unde considerat ibi plura Sacramenta num. distincta ex num. 66. quo in sensu intelliguntur Concilia & SS. PP. unde malè inferunt Adversarii, esse plura specere distincta. Vide num. 93.

92. Obijcies 3. Instando solutionem: antequam Sacramentum Eucharistiae deferriat ad unam, vel plures sumptiones, præsupponitur constitutum, non solum in suo esse speciei, sed etiam in suo esse individuali, utpote jam existens à

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II.

parte rei; ergo ante sumptionem jam est unum, vel plura, ac proinde non vocatur ab Ecclesia, & SS. PP. sub nomine plurali, quia contineat individua distincta, sed quia continet distinctas species, quod in definitione nostra non explicatur. Confirmatur 1. ex definitione nostra non constat, Eucharistiam per modum cibi continere eandem virtutem, ac per modum cibi & potus; ergo non explicat totam essentiam Eucharistiae. Confirmatur 2. licet modò Eucharistia per modum cibi contineat totam virtutem, quam continet per modum cibi & potus, non exigit hoc essentialiter; ergo non est unum, sed duo Sacramenta specie distincta. Probat antec. idem modò continet totam eam virtutem, quia continet Christum vivum, ac proinde, & corpus cum Sanguine, & Sanguinem cum corpore; atqui in triduo mortis Christi, licet daretur tota essentia Sacramenti, qui sumpsisset corpus, non sumpsisset Sanguinem, & defraudatus fuisset gratia respondente Sanguini; ergo &c.

Resp. dist. antec. in suo esse individuali Theologico, nego; physico, subdist. sumpto esse individuali pro individuis hostiis, con. pro hostiis excludentibus capacitatem, ut frangantur, ita ut in quavis fractione non maneat verum Sacramentum, nego antec. & consequentiam. Quia Sacramentum Eucharistiae ita continetur physice in quavis Hostia, ut si ipsa in duas, vel plures partes dividatur, maneat in earum qualibet physice verum Sacramentum, ita ut possit constitui ex Christi institutione plura individua Theologica, si per refectiones moraliter distinctas sumantur, ideòque, & plures Hostiae, & Sacramentum per modum cibi & potus, licet quando per unam moralem sumptionem ab uno sumuntur, dicantur simpliciter unum Sacramentum; attamen prout ex se deservire possunt ad plures sumptiones, dicuntur quodammodo plura. Quo in sensu explicantur etiam legitime Concilia, SS. PP. & oratio Ecclesiae citata num. 91. ut habet D. Thomas qu. 73. art. 2. ad 1. dicens, quod in eadem collecta, & pluraliter dicitur 1. purificent nos Sacramenta quæ sumpsimus; & postea singulariter subditur, hoc unum Sacramentum non sit nobis reatus ad penam &c. ad ostendendum, quod hoc Sacramentum quodammodo est multa, simpliciter autem unum.

Ad 1. Confirm. nego antec. quia ex definitione nostra constat Eucharistiam non esse utrumque Sacramentum corporis, sed corporis Christi, neque esse utrumque Sacramentum Sanguinis, sed Sanguinis Christi, ac proinde ex vi unionis hypostaticæ divinitatis cum corpore, & Sanguine Christi contineri divinitatem non solum sub speciebus panis, sed etiam sub speciebus vini; tum etiam & animam rationalem Christi eidem divinitati unitam: etenim in triduo mortis Christi, licet amissa fuerit naturalis unio inter corpus, & animam, non fuit amissa unio hypostatica corporis, Sanguinis

A a a a

aug

aut animæ cum divinitate: partes enim assumptæ nunquam fuerunt dimissæ, ut habet Theologorum axioma, quod semel assumptæ, nunquam dimissæ, solumque fuit amissa naturalis unio inter corpus & animā, quæ quidem non est pars assumpta, sed modus, cum pars sit illa, quæ remanere potest destructo toto, unio autem destructo toto remanere non potest. Hinc

95. Ad 2. Confirm. nego antec. ad prob. dist. maj. sumpro ly quia tanquam ratione sufficiente, con. necessaria, nego maj. min. & consequentiam; sic dicimus, Petrus est animal, quia est homo, ubi ly quia non est ratio necessaria, sed sufficiens: est quippe sufficiens, cum sufficiat, quod sit homo, ut sit animal; non est quidem necessaria, cum possit dari animal, quin sit homo, ut patet in Leone, equo &c. Sic Christus in Eucharistia sub specie panis continet virtutem Sanguinis, & ratione connexionis naturalis cum Sanguine, & ratione unionis hypostaticæ cum divinitate, quæ omnem illam virtutem, & perfectionem eminenter continet. Si ergo Christus sit vivus, continet corpus inseparatum à Sanguine; si sit mortuus, effuso Sanguine, continet corpus à Sanguine separatum. Cæterum cum tam corpus, quam Sanguis retineat unionem cum verbo, à quo valorem illum maximum accipit, si Sacerdos in illo triduo consecraret sub specie panis, poneretur ex vi verborum corpus, & divinitas ex vi unionis hypostaticæ; & si consecraret sub speciebus vini, poneretur ex vi verborum sanguis, & divinitas ex vi unionis hypostaticæ cum sanguine. Unde non solum esset verum dicere, *hoc est corpus*, sed etiam est corpus Christi, neque solum esset verum dicere, hic est sanguis, sed etiam Sanguis Christi. Quapropter cum ratione unionis Hypostaticæ sumptio corporis contineat fructum, respondentem Sanguini, qui sumeret corpus in triduo, non defraudaretur fructu respondente sanguini, & qui sumeret sanguinem, non defraudaretur fructu respondente corpori, ac proinde non essent illa duo, sed unum specie Sacramentum.

96. Obijcies 4. Contra 2. conclusionem ex Cajetano; frumentum genericè sumptum est materia sufficiens Sacramenti Eucharistiæ; sed frumentum genericè sumptum significat omnes species grani nascentis cum arista, nimirum triticum, hordeum &c. ergo licet panis triticeus sit materia necessaria ex præcepto, materia tamen sufficiens ad valorem Sacramenti erit panis, sive ex tritico, sive ex altera frumenti specie confectus; consequentia tenetur, & min. constat ex significatione, quam habet frumentum apud omnes auctores linguæ Latinæ. Probat igitur maj. ex Con. Cartag. 3. cap. 24. dicente: ut in Sacramentis corporis & sanguinis Domini, nihil amplius offeratur, quam ipse Dominus tradidit, hoc est panis & vinum aquæ mixtum, nec amplius in sacrificiis offeratur, quam de uvis & frumentis: atqui Concilium,

sicut explicat vinum conficiendum ex uvis, quin excipiat albas vel rubras, ita explicat panem conficiendum ex frumento, quin excipiat hanc vel illam speciem frumenti; ergo.

Resp. nego maj. ad prob. con. maj. & dist. min. quin excipiat hanc vel illam speciem frumenti formaliter, & quo ad corticem verborum, con. interpretativè & quo ad veram verborum intelligentiam, nego min. & consequentiam: am. Concilium enim loquitur de pane, qui apud Cartaginenses, sicut & apud nos, venit simpliciter & absolute absque addito limitante, nomine panis usualis, cum autem hujusmodi panis sit triticeus, ea de causa, quando loquitur de frumento ad conficiendum panem, solum potest intelligi de frumento triticeo, quod debet clare explicari postmodum Florent. cit. num. 45. ut nullam dubitandi rationem nobis reliquerit, in illis enim regionibus, in quibus solus panis triticeus est apud homines usualis, perinde est dicere absolute panem, ac dicere panem triticeum, & perinde est dicere frumentum ad conficiendum panem, ac dicere frumentum triticeum, sive ab aliis frumenti speciebus contradistinctum: sic sacer textus Jeremiae 41. *habemus thesaurum in agro frumenti & hordei*, ubi frumentum manifestè accipitur prout ab hordeo contradistinctum.

Obijcies 5. Panis ex quocunque frumento conficiatur, est ejusdem speciei; ergo est materia sufficiens Eucharistiæ. Probat antec. vinum ex quibuscumque uvis, sive albis, sive rubris conficiatur, est ejusdem speciei; ergo & panis &c. Confirmatur, sanguis ex diversis vitis generatus est ejusdem speciei; ergo & panis ex diversis granis confectus. Resp. i. nego antec. ad prob. dist. antec. si unum vinum distinguatur quo ad substantialia, sive quod idem est, notabiliter juxta prudentem hominum existimationem ab alio est ejusdem speciei, nego; si non ita distinguatur, con. antec. & nego consequentiam; quia triticum & hordeum, cum habeant hanc notabilem diversitatem juxta prudentem hominum existimationem, distinguuntur specie, si verò dubium sit, an duo ita notabiliter differant, nec ne, erit etiam dubium, an distinguantur specie.

Resp. 2. dist. antec. Ejusdem speciei Physicæ, transeat; moralis, nego antec. & consequentiam. Ad prob. con. antec. & nego consequentiam, quia illa sunt ejusdem speciei moralis, quæ cadunt sub eadem Christi Domini institutione, ut constat à num. 68. de sacra. cum autem triticum & hordeum non cadant sub eadem Christi institutione ex num. 45. non sunt ejusdem speciei moralis; bene verò vinum album & rubrum, cum utrumque sit vinum de vite, & quodlibet vinum de vite sub eadem institutione Christi Domini comprehendatur. Unde sicut duo specie Physicè distincta possunt esse ejusdem speciei moralis, ita duo ejusdem speciei Physicè possunt esse diversæ speciei moralis. Ad confirmationem nego consequentiam quia

quia panis constituitur ex substantia frumenti, tanquam ex materia, ex qua conficitur, unde si materiae sint speciei distinctae, panis erit speciei distinctus; sanguis autem non constituitur ex substantia ciborum tanquam ex materia, ex qua conficitur, sed fit per conversionem substantiae cibi in substantiam aliti: quapropter licet forma destructa sit diversae speciei in isto & in illo cibo, forma tamen quae advenit materiae praecedenti, potest esse ejusdem speciei.

100. Obijcies 6. Solus panis fermentatus est verus panis, secus autem Azimus; ergo solus panis fermentatus & non Azimus est materia sufficiens Evcharistiae. Probatur antec. vox Graeca, unde nomen *artos*, id est, panis derivatur, significat elevare seu attollere; atqui panis non elevatur, nisi vi fermenti; ergo &c. Confirmatur 1. Christus consecravit in fermentato & non in Azimo; ergo ille, & non iste est materia sufficiens. Confirmatur 2. panis fermentatus est magis usualis, & aptior Azimo ad cibandum hominem; ergo solus ille est materia sufficiens. Resp. nego antec. ad prob. dist. maj. elevare seu attollere farinam, nego; elevare, seu admoveve panem ori, permitto maj. & nego min. cum consequ.

101. Ratio est, quia non solum elevatur & admovevitur ori panis fermentatus, sed etiam Azimus, sicut enim fermentatus non manducatur, nisi ori admoveatur, ita & Azimus; nomen quidem *artos*, ut volunt aliqui, derivatur a verbo Graeco *Crosphero*, quod significat ori admovevi, id quod ori admoveamus panem ad manducandum, panisque manducatus vires corporis attollat & augeat, alii vero volunt derivari ab *aro*, quod significat apto, id quod panis sit cibi congruus & aptus corpori; cum autem ista & Azimo & fermentato conveniant, uterque venit absolute nomine panis, imò ex ipsa Script. manifestè convincitur: Luca enim 24. quando Christus apparuit discipulis, & manducavit cum illis in Emaus, ubi legimus, quod cognoverunt eum in fractione panis habetur nomen *artos*, quod ibi non potest significare panem fermentatum, quandoquidem durante Paschali tempore per 7. dies, non poterat reperiri fermentum in domibus Judaeorum, ut constat ex lege à Deo praescripta 12. & 13. cap. Exodi; ea autem apparitio facta fuit 1. resurrectionis die, quae erat 3. Azimorum. Sic etiam ex voce Graeca *artos*, quae significat panem & ex voce *chréas*, quae significat carnem, *artochreas* & *artocréata* Latine dicuntur, nimirum ex pane & carne minutim confecta confecti cibi, qui ferè semper ex Azimo conficiuntur.

102. Ad 1. Confirm. nego antec. cujus falsitas satis constat ex tota disp. 1. imò ex eo antecedente consequentia malè deducitur: nam quamvis Christus consecrasset solum in albo, vel solum in rubro, utrumque vinum est materia sufficiens; sic quamvis consecrasset solum in Azimo, aut solum in fermentato, uterque panis est materia sufficiens. Ad 2. Confirm.

R. P. Gormaz Theolog. Tom. 11.

nego consequentiam: quia panis non est materia sufficiens, id quod sit, vel non sit aptior ad cibandum, aliter solum esset materia sufficiens panis ille, qui melior praeter omnibus esset; sed quia institutus est à Christo Domino; cum autem, & Azimus, & fermentatus à Christo sit institutus, ut constat ex num. 23. uterque est materia certò sufficiens. Addit hic D. Thomas art. 4. in corp. Azimum aptiorem esse ad usum hujus Sacramenti, quia magis comperit sinceritati fidelium, quae requiritur ad usum hujus Sacramenti secundum illud 1. Corinth. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus, itaque epulemur in Azimis sinceritatis, & veritatis.

103. Obijcies 7. Non est de substantia Sacramenti, quod verba sint ejusdem determinatè idiomatis, quo usus est Christus Dominus, quodque erat proprium illius regionis, sed sufficienti aequivalentia: ergo neque est de substantia Sacramenti, quod panis sit triticeus, & vinum sit de vite, licet ea adhibuerit Christus Dominus, utpote communia, & vulgaria, ubi ille tunc degebat; sed sufficienti pro unaquaque regione ea, quorum est vulgaris usus, loco ejus panis, & vini. Confirmatur 1. Evcharistia instituta est pro toto genere humano, & ut celebretur ubique gentium; ergo materia ejus ea est, quae ubique gentium reperitur, ac proinde cum panis triticeus desit in multis provinciis, & vinum de vite in non paucis, non erunt materia necessaria. Confirmatur 2. Ad significandam Passionem Christi, ejusque corpus & Sanguinem, materiae magis idoneae sunt caro & Sanguis animalium, quae erant materia Sacrificiorum legis veteris, quam panis & vinum; ergo non minus deservire possunt, quam panis & vinum ad valorem Sacramenti.

104. Resp. con. antec. & nego consequ. quia verba sive ejusdem sive diversi idiomatis, idem moraliter sunt, cum sint signum ejusdem ipsissimi significati; at verò accidentia panis triticei, & panis hordeacei (idem suo modo de vino) non sunt moraliter idem, cum non sint signa ejusdem substantiae panis, ut constat ex ipsa natura rei explicata num. 98. quod etiam constat ex ipsa Christi institutione ex Conciliis & praxi Ecclesiae nobis satis cognita, ex qua unus panis & non alter comprehenditur sub significatione institutionis Christi Domini, ac proinde uterque non est moraliter idem. Ad 1. conf. dist. antec. ut celebretur ubique gentium juxta Christi institutionem, con. contra institutionem Christi, nego antec. & consequentiam: quia cum Christus hanc praeter illa materiam determinaverit, ubique gentium debet apponi, ut conficiatur Sacramentum; neque necessarium fuit, ut materia Evcharistiae esset tam obvia, quam materia Baptismi, cum Evcharistia in re suscepta non sit necessitate medii necessaria, sicut Baptismus, quin imò panis & vinum ad Regionem quamcumque asportari facile possunt.

▲ ▲ ▲ ▲

Ad

Ad 2. confirmationem nego antec. quia materia Eucharistiae non significat Passionem Christi ex natura sua, sed ex Christi voluntate & institutione, ac proinde ad significandum ad placitum non minus apta est materia panis & vini, quam quaecunque alia materia.

105.

Objicies 8. Ex iisdem nutritur, ex quibus sumus, ut dicitur in 2. regenerat. text. 50. at qui sumus Christiani, & generamur specialiter ex aqua per Baptismum; ergo nutritur specialiter ex aqua per Eucharistiam; ac proinde potius erit materia valida & sufficiens aqua, quam vinum. Confirmatur, panis triticeus confectus cum admixtione farinae ex granis alterius speciei, totus valide consecratur, eademque est ratio de mixtione vini cum aqua; ergo alia materia separata & distincta à pane triticeo & vino de vite, sunt materiae validae consecrationis. Resp. dist. maj. in generatione naturali, transeat; in supernaturali, nego maj. & con. min. nego conseq. quia in generatione naturali, cum compositum sit Physicum & naturale, nutritur ex iis, quibus Physicè & naturaliter, indiget; cum autem indigeat naturaliter iis, ex quibus est, nimirum si est herba, indiget succo herbae, si est ex sanguine, ad nutritionem indiget sanguine: at verò in generatione supernaturali, sicut generatio est ad placitum Dei, ita & nutritio. Unde licet non generemur per susceptionem Eucharistiae in re, possumus ex placito Dei nutriri per Eucharistiam in re; neque ex una ad alteram tenet paritas, ut constat ex dictis, & diximus insuper num. 87.

106.

Ad confirmationem nego consequentiam; quia illa exigua mixtio farinae aliorum granorum cum magna quantitate farinae tritici constituit panem triticeum usualem apud homines: sic etiam modicissima aqua, quae vino admiscetur, constituit vinum de vite apud homines usuale; non est enim usuale, bibere semper vinum purum; cum aptem Christus instituerit panem usualem triticeum, & vinum usuale de vite, ut dicemus agentes de conversione aquae immixtae vino in sanguinem Christi, exinde illa mixtio non impedit valorem Sacramenti. Ceterum cum farina ex aliis granis separata à farina tritici non possit constituere panem usualem triticeum, neque aqua separata à vino constituat vinum usuale de vite, ex eo illae materiae separatae non sunt sufficientes materiae Eucharistiae.

107.

Objicies 9. ex Scoto contra 3. assertion. verba consecrationis ad valorem Sacramenti dicuntur recitativè; atqui si non proferantur ea verba, qui pridè quā pateretur &c. non dicerentur recitativè; ergo non sufficerent ad valorem Sacramenti. Confirmatur, si non dicerentur recitativè, sed enunciativè, essent falsa; demonstrarent enim accidentia panis ad sensum, & corpus Christi ad intellectum, dicendo hoc est, antequam ibi esset corpus Christi; ergo &c. Resp. dist. maj. ad valorem Sacramenti dicuntur recitativè per expressionem, qua proferatur, ea

verba dici recitativè, nego; per intentionem Ministri loquentis nomine Christi ex vi institutionis Christi Domini, con. maj. & distincta min. nego consequentiam, ut constat à num. 48. & 82. Ad confirmationem nego antec. quia illa verba cum non significant corpus Christi, nisi prout sunt verba operatoria, non exigunt sui formalem veritatem, quod sit corpus Christi, quando incipiunt proferri, sed sufficit, quod sit in eo ipso instanti, in quo verborum sensus absolviatur, eaque de causa Theologi cum Ambrosio vocant ea verba, operatorium Sermonem, ut constat ex num. 85. unde quando incipiunt proferri, solum sunt vera radicaliter, & in ipso instanti, in quo eorum sensus absolviatur, sunt vera formaliter, ex dictis num. 81. ubi nota, Eucharistiam institutam admodum cibi, requirere determinatam quantitatem, ut sumatur, locus autem, ut consecratur, sive ut Sacramentum istud conficiatur; ex quo dissolves alteram argumentum.

Objicies 10. ex Gonet contra 4. assertion. Omnia ea verba sunt necessaria ad essentiam consecrationis sub speciebus vini, quae necessaria sunt ad exprimendum adequatè, & perfectè naturam Eucharistiae; sed illa verba, *qui est eterni &c.* necessaria sunt ad exprimendum adequatè & perfectè naturam Eucharistiae, nimirum quod Sanguis effusus fuerit ad celebrandum sacrificium & passionem Christi; ergo &c. Confirmatur 1. omnia ista verba pronuntiantur in Ecclesia Latina eodem ritu & modo, tenendo calicem in manu, & antequam proponatur Sanguis populo adorandus; ergo omnia sunt de essentia. Confirmatur 2. auctoritate D. Thomae citata num. 57. quae adeò clara est ipsa ista sententia, ut Pius V. contrariam sententiam iusserit expungi ex Commentariis Cajetani, qui in hac parte D. Thomam delerebat, eaque de causa in Carech. Trid. inserta sunt haec verba: *opus est, ut Sacerdos Eucharistia fecerit cognitam & perspectam habeat: eam igitur his verbis comprehendit, certò credendum est, hic est calix Sanguinis mei, novi & aeterni Testamenti, Mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

Resp. dist. maj. naturam secundum essentialia Eucharistiae, con. secundum accidentia explicationem, nego maj. & dist. min. nego consequentiam; nam cum ad essentiam solum pertineat, quod Sanguis Christi per illam conversionem, & transubstantiationem sub speciebus vini, & totum jam habeatur ex vi illorum verborum, *hic est Calix Sanguinis mei*, ea solum verba pertinent ad essentiam; quod vel ipsè Adversarius si contrarius sibi mentiri esse non velit, negare non potest, etenim non minus superadditur accidentaliter explicatio Eucharistiae sub speciebus panis per illa verba, hoc est Corpus meum; quod pro vobis traditur, quae prolata fuerunt à Christo ex num. 26. quam

quàm sub speciebus vini per illa, novi, & æterni Testamenti &c. unde sicut illa, quod pro vobis tradetur, non sunt de essentia consecrationis; neque ista, novi & æterni Testamenti &c. erunt de essentia consecrationis. Ad 1. Confirm. N. consequentiam. Quia etiam particula enim exprimitur eodem ritu, & sono vocis, & tamen non est de essentia; ad eum quippe ritum servandum sufficit, quod ex præcepto Ecclesiæ ita debeat exprimi ad ulteriorem explicationem rei consecratæ, antequàm Sacramentum adorandum proponatur.

110. Ad 2. Confirm. nego consequentiam: quia Cajetanus ex munere expostoris à sua Religione destinati, tenebatur mentem D. Thomæ proponere, & non impugnare, eaque de causa expuncta fuit ab iis commentariis Cajetani sententia: sensus autem D. Thomæ satis sustineri potest: modo à nobis exposito num. 59. alii autem cum Card. de Lugo judicant, D. Thomam vocare ea verba substantialia, non prout attinent ad essentiam, sed prout attinent ad integritatem formæ consecratoriam; sicut satisfactio dicitur pars integralis Sacramenti Penitentia: pars autem integralis compositi non est accidentalis, sed substantialis, ut patet in brachio respectu hominis. Hæc autem expositio Eximio Doctore valde displicet, cum illa verba nullum causent effectum, qui absque ipsis non causaretur, quo integratur Sacramentum; secus satisfactio, cum causet remissionem poenæ, qui effectus sine illa in Sacramento Penitentia non haberetur: effectus autem Sacramenti Eucharistia: integer habetur, & Sacramentum integrum absque illis verbis; verba autem Catechismi non veniunt ad rem, cum certum sit in illis verbis comprehendi formam Eucharistia: quod Catechismus asserit, cum comprehenduntur ista verba, hic est Calix Sanguinis mei; non autem asserit esse de essentia omnia, in quibus ista comprehenduntur; sic unus Julius comprehenditur in Scuto, quin ex eo reliquæ partes Scuti sint de essentia aut integritate unius Julii.

111. Obijcies 11. Ex Chaterino, & aliis: Christus non consecravit verbis, sed potestate excellentia; ergo malè probamus illa sola verba, hic est Sanguis meus, vel eis æquivalentia, esse essentialia, quia Christus solis illis consecravit. Confirmatur, quando Christus Eucharistiam sumendam dedit duobus Discipulis in Emaus; illam sola benedictione confecit, ut colligitur ex illo Lucæ 24. Accipit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis; ergo &c. Resp. N. antec. quia Christus, & verbis, & potestate consecravit, quatenus potens alio ritu, voluit ex sua potestate consecrare verbis, ut constet ex testimoniis citatis à num. 79. Ad Confirm. N. consequentiam: nam plures judicant, Christum tunc non consecrassè; vel si consecravit, consecrassè verbis, quæ brevitate causa ab Evangelistis omittuntur. Quin imò, & si tunc voluisset, certe potuit sola be-

nedictione, & in una specie consecrare, ut ostenderet suam potestatem, quam habebat variis modis hoc & cetera Sacramenta conficiendi, qui modi essent moraliter idem, & benedictio tunc esset æquivalenter verba, sicut signa, & natus in contractu matrimoniali. Cæterum ista ad rem non veniunt, quando quidem quærimus, quomodo Christus in ultima cœna consecraverit, & Sacramentum instituerit, nobisque conficiendum reliquerit: tunc enim constat ex dictis consecrassè verbis, & sic præcepisse, à nobis imposterum faciendum ex illo Lucæ 22. Hoc facite in meam commemorationem.

Obijcies 12. Instando solutionem: antequàm Christus in ultima cœna proferret hæc verba, hoc est corpus meum, jam consecraverat corpus suum: ergo in institutione hujus Sacramenti non adhibuit verba, quibus nos utimur. Probatur antec. Matth. 26. ita habetur: cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Discipulis suis, & ait, accipite & comedite, hoc est corpus meum. Juxta quam narrationem Christus prius benedixit panem, quam protulerit ea verba, hoc est corpus meum; atqui nomine benedictionis intelligi debet ipsa consecratio; ergo &c. Resp. neg. antec. ad prob. dist. maj. prius benedixit, benedictione distincta à verbis; consecravit benedictione consecratoria, nego maj. & dist. min. nego consequentiam; etenim sicut res consecrata est benedicta, ita & consecratio est benedictio; unde licet dari possit res benedicta, quin sit consecrata, nequit dari res consecrata, quin sit benedicta: Christus autem antequàm proferret verba, benedixit panem, & vinum, sed non per verba consecratoria, & constat ex Tridentino, & SS. PP. citatis à num. 79. at per verba consecratoria, consecrando benedixit, quo in sensu plures SS. PP. loquuntur, sic Ambrosius de his qui iniciantur cap. 9. hic est panis, quem benedictio consecravit; unde consecratio confecta fuit à Christo verbis, quibus Ecclesiastica utitur.

Obijcies 13. Si forma essentialis consecrationis vini, staret in his solis verbis: hic est Calix Sanguinis mei, reliqua verba novi, & æterni Testamenti &c. vel proferrentur à Sacerdote recitative simul, & enunciative, vel non? Si 1. ergo per illa conficitur Sacramentum; si 2. ergo non deberent eodem tenore vocis proferri contra Ecclesiæ praxin, & præceptum. Resp. reliqua verba non esse necesse, ut proferantur enunciative, cum ante illa jam sit confectum Sacramentum. Adde illa verba: qui pro vobis, & pro multis effunderetur, non posse dici pro nunc enunciative, cum Sanguis Christi jam effundendus non sit; ex quo rursus impugnantur Adversarii; debent autem dici eodem tenore vocis, quia ita habet praxis Ecclesiæ, tenor enim vocis non mutat verborum sensum, nec perficit, sed institutio Christi, ex qua illa sunt consecratoria, & non ista,

cum ex Christi institutione illa sint instituta ad consecrandum, & ista non. Neque ex parte Sacerdotis Sacramentum istud conscientis necessaria est ulla reflexio, quando verba illa proferuntur, cum habeat jam intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, quod satis est, ut institutio Christi, & Ministro, & fidelibus per revelationem notificata, juxta illud Pauli, & Lucae, hoc facite in meam commemorationem, cadat supra illa verba modo, quo necessarium est ad valorem Sacramenti, & verborum veritatem.

114. Objicies 14. Contra 5. assert. Evcharistia est Sacramentum permanens secundum id, quod dicit ut materiam à Christo institutam: atqui licet species panis, & vini, corpus & Sanguis Christi sint materia permanens, verba tamen consecratoria non sunt quid permanens; ergo non possunt se habere respectu institutionis Christi ut materia, ac proinde non constituent ex Christi institutione intrinsecè Evcharistiam. Confirmatur 1. verba consecrationis corporis & Sanguinis solum habent sensum connexivum cum antecedentibus, ut indicat particula *enim*, quasi diceretur: accipite, & comedite, quia hoc est corpus meum; atqui sensus connexivus non constituit intrinsecè Sacramentum, aliter illa verba praevia necessaria ad sensum connexivum, Sacramentum intrinsecè constituerent; ergo &c. Confirmatur 2. Sacramentum secundum id, quod dicit pro re instituta, est actio moralis Christi; sed neque corpus, neque Sanguis Christi est actio moralis, sed pars Christi constitutiva; ergo illud conjunctum à nobis explicatum non potest constituere intrinsecè Evcharistiam.

115. Resp. dist. maj. secundum id, quod dicit ut materiam 1. compositionis, con. 2. compositionis; nego maj. & con. min. nego consequentiam. Ratio est, quia ut res ad placitum instituta dicatur permanens, sufficit, quod sit permanens secundum materiam 1. compositionis, licet forma illius 1. compositionis solum moraliter perseveret, quod ita saepissime inter homines contingit. Sic quando Petrus & Paulus in hunc modum conveniunt: praecedere via recta, & ego subsequar, sed exspecta me, ubi primum inveneris signum vini venalis, si autem ego prius accedam, ibi exspectabo te. Tunc enim datur duplex compositio. Prima est, compositio signi ex ramo ut materia, & voluntate hominum, ut forma. Secunda est aggregatum ex ramo, & voluntate hominum tanquam materia, & ex conventionem Petri & Pauli tanquam forma. Ex eo autem, quod materia 1. compositionis, nempe ramus, sit permanens, totum illud institutum à conventionem Petri & Pauli vocatur permanens, non quidem permanentia requisita ad constitutum totius physici, sed ad constitutum signi ad placitum. Pariter ergo in nostro casu ut satis constet ex dictis à num. 35. de Sacram. ubi dissolvimus reliqua contra istam conclusionem

militantia. Neque verba, quae nunquam exstiterunt, possunt perseverare moraliter, licet verba, quae praeterierunt; nam perseverantia moralis dicitur pro termino à quo praevium existentiam, quam dicere nequeunt verba, quae nunquam existerunt, ut patet.

Ad 1. confirmationem nego maj. nam in materia consecrationis particula *enim* non significat quia, sed significat verè, juxta illa verba Christi Joannis 6. caro mea verè est cibum, & sanguis meus verè est potus. Quo in sensu videtur intelligere eandem particulam Trid. sess. 13. cap. 4. dicens: *quoniam autem Christus redemptor noster corpus suum id, quod sub specie panis offerbat, verè esse dixit.* Imò si haberet sensum connexivum, illum haberet ex institutione Christi, posita intentione Ministri faciendi, quod fecit Christus; ad quod non requiritur expressio verborum praecedentium ex dictis num. 48. & 82. Ad 2. confirmationem dist. maj. est actio moralis prout constituit concretum à compositionis factum nomine Christi, con. prout dicit rem independentem à constitutione illius concreti, nego maj. & dist. min. nego consequentiam: quia sicut Christus in Sacramento Evcharistiae & est institutus & res instituta sub diversis conceptibus, ita corpus & Sanguis Christi constituunt actionem moralem Christi, & ipsum Christum sub diversis conceptibus. Ceterum quia in illo concreto constituitur actionis moralis Christi reperitur id, quod independentem à constitutione comprehendit, constituit intrinsecè ipsum Christum, eà causâ Sacramentum Evcharistiae excedit multum reliqua omnia Sacramenta, & continet non solum moraliter, sed verè & realiter ipsum Christum.

Objicies 15. Corpus & Sanguis Christi, prout in Sacramento, nullo sensu percipiuntur. Rursus species, etsi possint percipi, non ducunt in cognitionem effectus Sacramentalis, nempe gratiae; in cognitionem etenim hujus effectus ducit sumptio, sicut verba ducunt in cognitionem corporis Christi sub accidentibus; ergo solummodo verba & sumptio constituunt Evcharistiam, secus autem corpus, Sanguis, aut species. Resp. dist. antec. immediate, con. mediatè, nego antec. & consequentiam. Ratio est, quia ut aliquid sit mediatè sensibile sufficit, quod constituat totum, quod per aliquam partem sit sensibile: sic Anima constituitur cum corpore hominem sensibilem, dicitur mediatè sensibilis: sic apud Adversarios in Sacramento poenitentiae dolor internus poenitentiae est mediatè sensibilis, quia constituit totum cum actibus externis sensibilibus; eo etiam modo species ducunt in cognitionem corporis & Sanguinis Christi, prout constituit totum cum verbis consecratoriis, quae sensibilibus ducunt in cognitionem corporis & Sanguinis Christi.

Pariter aggregatum sensibile ex rebus & verbis, prout est actio moralis Christi, & constituit

zuit totum cum ipsius institutione, ducit ut virtus gratiæ in gratiæ cognitionem. Sumptio autem non ducit in cognitionem gratiæ, ut virtus collativa gratiæ, cum non sit pars intrinseca Sacramenti, sed purus terminus ex dictis num. 67. quod manifestè constat ex Trid. citato num. 39. ubi definit Evcharistiā esse Sacramentum ante usum, sive ante sumptionem: cum autem non possit dari Sacramentum, quan-

do deficit aliqua essentialis pars Sacramenti, exinde manifestè colligitur, sumptionem non esse partem essentialē Sacramenti Evcharistiæ, id ipsum clariùs apparet ex ipsa Sess. 13. cap. 5. ubi definit Trid. secundum Religiosum morem Ecclesiæ Sacramentum Evcharistiæ deferri per vias & loca publica: & can. 4. esse corpus & Sanguinem Christi in Sacramento Evcharistiæ ante usum.

DISPUTATIO III.

DE TRANSUBSTANTIATIONE.

115. **T**Ransubstantiatio est una ex speciebus conversionis; conversio autem, ut ex dicendis constabit, est destructio termini à quo ex vi termini ad quem producti sub eodem tercio communi. Quadruplex assignari solet conversio 1. formalis accidentalis, quando nimirum termini sunt formæ accidentales 2. formalis substantialis, quando termini sunt formæ substantiales. 3. materialis substantialis, quando nimirum termini essent materiæ substantiales. 4. substantialis totalis, quando tota substantia, quæ erat sub his accidentibus, est terminus à quo, & substantia succedens sub iisdem accidentibus est terminus ad quem; & hæc vocatur transubstantiatio, quapropter in Evcharistia terminus à quo est tota substantia panis & vini; terminus ad quem, corpus & Sanguis Christi, in quod convertitur substantia panis & vini. 3. commune, accidentia, quæ à substantia panis & vini transiunt ad continentem sub se corpus & Sanguinem Christi; terminos conversionis jam ex Philosophia notos suppono, tum & mutationem positivam unam, negativam alteram, quæ in quacunque conversione reperiuntur. Cæterum quia multiplices circumferuntur circa conversionis constitutum sententiæ, ex quibus explicandum est Evcharistiæ Mysterium, perstringam breviter, quæ ad præsentem controversiam necessaria sunt.

SECTIO I.

Explicatur Conversio.

120. **S**uppono 1. conversionem non esse puram commutationem, translocationem, aut transmigrationem; ratio est, quia commutatio, translocatio, aut transmissio etsi adequatè substantialis, fieri potest sine destructione termini à quo, & sine productione termini ad quem. Unde si tota substantia panis *A* poneretur sub accidentibus panis *B*. & tota substantia panis *B*. sub accidentibus panis *A*. daretur adequata substantialis commutatio, translocatio & transmissio substantiæ in substantiam, quin daretur conversio, ex defectu destru-

ctionis termini à quo, & productionis termini ad quem. Unde Aug. lib. 18. de civit. cap. 18. hanc assignat differentiam inter conversiones miraculosas & veras, quas Deus facit, & apparentes, quæ fiunt à Dæmone, quod à Deo fiunt per veram & substantialem rerum conversionem, à Dæmone verò per solam invisibilem translocationem. Sic Pythagorici admitterebant transmigrationem animarum, non verò conversionem unius animæ rationalis in aliam: neque Catholici, neque reliqui Philosophi eos impugnantes intulerunt unquam contra Pythagoricos ex eorum sententia inferri animarum conversionem. Quare ex communi omnium sensu, sive ex significatione, quam habet hæc vox conversio apud homines, clarè deducitur, id non sufficere ad conversionem. Exinde neque sufficit pura descriptio termini à quo, cum hæc fieri possit per annihilationem, sive suspensionem puram concursus absque actione agentis in terminum conversionis.

Suppono 2. conversionem non esse aggregatum omnino accidentale duarum mutationum. Ratio est quia si in eodem instanti, in quo aer sic calidus amitteret lucem, non exinde daretur conversio calidi in lucidum, ex defectu productionis termini ad quem, afferentis ex se incompossibilitatem cum termino à quo, in eodem subiecto, solumque daretur transmissio lucidi in calidum: calor quippe non producebatur ad expellendam lucem, sed hæc deficiebat merè accidentaliter, quando adveniebat calor; atqui tunc daretur aggregatum omnino accidentale duarum mutationum; ergo &c. Suppono 3. subiectum commune non exigere cum termino ad quem unionem similem illi, quam habebat cum termino à quo. Ratio est quia sicut cum termino ad quem constituere valet compositum diversi generis, ita & admittere potest diversi generis unionem. Unde si constitueret compositum Physicum, adhibenda est unio Physica; moralis, si constitueret compositum morale; & sola sufficeret penetratio, si constitueret compositum per solam penetrationem termini ad quem cum 3tio communi: unio enim non requirit majorem uniendi vim, quam extrema exigunt ad suum compositum conficiendum, ut per se patet.

Suppo-

122.

Suppono 4. Propositiones enunciativas tam in conversionibus, quam extra illas, quando per apparentiam, quæ facta est propria rei enunciatæ, demonstrant unum ad sensum, & aliud ad intellectum, si apparentia sensibilis, quæ demonstratur ad sensum, ex sua natura est determinata ad significandum unam solam substantiam ad intellectum, tunc juxta sincerum ac communem loquendi modum, demonstratio unius substantiæ est virtualis exclusio alterius substantiæ sub eadem apparentia. Unde demonstratio corporis & Sanguinis Christi per accidentia panis & vini, est per se ipsam virtualis exclusio substantiæ panis & vini sub illis accidentibus: sic quando dicimus, *hic est homo*, objecta sensibus una tantum rei apparentia, demonstramus solum hominem subesse accidentibus, vi quorum demonstratur. Hæc unitas apparentiæ per se sensibilis, ex se ad unum determinata, observanda est diligenter in præsentibus: nam si datur duplex apparentia, affirmatio unius substantiæ sub una apparentia, non est exclusio aut negatio alterius substantiæ sub altera apparentia: sic quando obijcitur sensibus energumenus operans exterius ut talis, licet dicere *hic est homo*, *hic est Dæmon*, & neutra affirmatio includit in se negationem alterius affirmationis, quia in eo casu datur duplex per se sensibilis apparentia, una quo ad accidentia & operationes proprias hominis, eidemque connaturales; altera quo ad operationes præternaturales respectu hominis, & quæ non nisi à Dæmone procedere aut possunt aut solent; pariter si apparentia ex natura sua esset ordinata ad plures terminos significandos, sicut natura Divina est cognoscibilis ex se trium personarum, affirmatio unius ex illa apperentia, non esset negatio alterius.

123.

Suppono 5. quandoque apparentiam sensibilem ex natura sua non determinatam ad significandum terminum, desumi etiam ex hominum consuetudine ad significandum illum extra conversionem, non quidem ex vi apparentiæ, quæ facta sit propria rei significatæ, sed per metonymiam, v. g. quando dolium continet vinum, tum enim juxta serium & verum loquendi modum dupliciter fieri potest affirmatio. 1. in ordine ad rem continentem, 2. in ordine ad rem contentam: sic dicimus, *hoc est dolium*, tum etiam demonstrando dolium dicimus, *hoc est vinum*; quibus affirmationibus non exprimimus, rem contentam apparere per continentem, sive cum illa penetrari, efficiendo illam suam sensibilem apparentiam; sed solum significamus, concavitatem esse plenam vino, sive vinum replere eam concavitatem. Quando autem res contenta penetratur cum apparentia sensibili, non potest habere eandem significationem ab hominibus impostam replendi concavitatem, ideoque non est verè affirmabilis per apparentiam sensibilem, si hæc aliam substantiam contineat, eamque naturaliter significet. Quapropter in energumeno viso de-

fectu proprio, & solius hominis, non est verum dicere, *hic est Dæmon*: sic casu quo pervelationem scirem Angelum esse penetratum cum equo, si nulla præsentia Angeli apparentia manifestetur, non possum verè dicere monstrando equum, *hic est Angelus*.

Tum etiam si linteum penetratum est quitate & odore Balsami monstrata sola sensibili apparentia linteæ, non potest verè dici, *hic est odor Balsami*; bene verò applicato linteo sciendi, ut percipiat sensibilibus ille odor: unde in eo casu, ut datur 2. vera affirmatio, sequitur 2. sensibilis apparentia. Si verò sub demonstratis accidentibus Balsami, i. substantia Balsami, quam continebant, destrueretur, & alius, v. g. olei, sub illis substitueretur, tunc illis accidentibus demonstratis, falsum esset dicere, *hoc est Balsamum*; & verum esset, si diceretur, *hoc est oleum*; ac proinde ex veritate istius enunciationis, *hoc est oleum*, in eo casu legitime inferretur sub illis accidentibus desitio Balsami. Hac de causa cum post consecrationem in Eucharistia maneat unica illa apparentia accidentium panis & vini, quæ erat ante consecrationem, ex eo præcisè quod solis illis accidentibus demonstratis sit verum dicere, *hic est Corpus Christi*, *hic est Sanguis Christi*, legitime inferitur, non remanere jam sub illis accidentibus substantiam panis & vini.

Quamobrem Trid. sess. 13. cap. 4. non solum definit in Eucharistia fieri conversionem, sed etiam docuit, hanc conversionem colligi ex veritate verborum sive ex ipsa consecratione: sic enim habet: *Quoniam autem Christus redemptor noster corpus suum id, quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit; idcirco ipsum semper in Ecclesia DEI fuit, idcirco non denuo Sancta hæc Synodus declarat, per consecrationem panis & vini conversionem fieri in substantiam panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ eius in substantiam Sanguinis eius.* Ex eadem ratione à nobis assignata intulerunt ex verbis hanc conversionem ante Tridentinum S. Thomas 3. pa. qu. 75. art. 2. & plures SS. PP. apud Vasquez disp. 180. cap. 4. quos plerumque Theologi Scholastici postmodum sunt secuti. His positis,

Assero cum pluribus DD. quos citat, & loquitur Eximius Doct. disp. 50. in 3. part. ad conversionem essentialiter requiratur destructio termini à quo ex vi termini ad quem, 2. saltem producti sub eodem 3. communi. Probat, & explicatur conclusio, ut datur non solum mutatio, aut translocatio termini à quo, sed etiam conversio ipsius, necesse est, ut terminus à quo destruat, ut constet ex num. 120. sic ut lignum convertatur in ignem, necesse est, ut lignum destruat. Rursus ut coexistentia termini ad quem cum 3. communi, sub quo destruitur terminus à quo, non solum sit accidentalis aggregatio duorum mutationum, sed potius constitutum ejusdem

passivæ conversionis, requiritur, ut sub illo 3. communi de novo producat terminus ad quem, si ante productus non est, ad finem expellendi terminum à quo ab illo 3. communi, cum qua expulsiōe terminus à quo in rerum natura non conservetur, vel si jam ante conversionem productus est alibi terminus ad quem, ponatur modò ejus substantia præsens sub 3. communi, ex vi actionis reproductivæ illius sub illo 3. quæ vocatur productio quo ad secundum esse. Et indispensabiliter requiritur, ut constet ab inductione per omnes conversiones. Sic producit ignis sub materia ligni ad expellendum lignum; ergo &c. Confirm. 1. impossibilis est conversio absque actione agentis: etenim ratione conversionis non solum deficit, quod ante erat, sed sit etiam, quod ante non erat; ergo si actio agentis non tendit ad formam, non dabitur conversio formæ in formam; & si non tendit ad substantiam, non dabitur conversio substantiæ in substantiam, ac proinde si conversio sit ex termino à quo in terminum ad quem, non solum exigitur ex vi actionis agentis destructio termini à quo, sed etiam productio termini ad quem.

27. Confirmatur 2. Ubi non potest dari destructio termini à quo, nec productio aut reproductio termini ad quem sub eodem 3. communi, sub quo vi exigentiæ illius productionis terminus à quo destruitur, impossibilis est conversio, ut evidens sit à partium enumeratione. Sic D. Thomas 3. p. q. 2. art. 1. docet, essentiam Divinam non posse in aliud converti, cum sit incorruptibilis; nec aliud in ipsam, cum sit ingenerabilis; ergo ad conversionem essentialiter requiritur destructio termini à quo, & productio aut reproductio termini ad quem sub eodem 3. communi, vi cuius terminus à quo destruitur. Confirmatur 3. ideò filius non converteretur in Patrem æternum, licet loco filii succederet Pater in unione hypostatica, quia filius indestructibilis est, & Pater improducibilis, ac proinde impotens ratione productionis sub tertio communi inducere destructionem termini à quo; ergo &c. Conf. 4. Sicut se habet totum ad totum, quando unum convertitur in aliud, v. g. concretum lignum in concretum ignis, sic se debet habere substantia ad substantiam, quando una convertitur in aliam; atqui ut istud totum, nempe lignum, convertatur in istud totum, nempe ignis, necesse est, ut totum, quod se habet ut terminus à quo, nempe lignum, destruat ex vi productionis totius, quod se habet ut terminus ad quem, nempe ignis; ergo idem dicendum est, quando substantia convertitur in substantiam. Ex dictis

28. Fit 1. Ex vi conversionis unius in aliud, v. g. ligni in ignem, apparentiam relictam, quæ erat propria ligni, fieri propriam ignis, unde sicut ea demonstrata, erat verum dicere ante conversionem, *hoc est lignum*, & erat falsum

R. P. Gormaz Theolog. Tom. II,

dicere, *hoc est ignis*; pariter, eadem demonstrata, post conversionem est verum dicere, *hoc est ignis*, & est falsum dicere, *hoc est lignum*. Fit 2. rem non existentem non posse agere, neque pati; ac proinde in sensu composito destructionis termini à quo non esse possibilem conversionem, nec secundam illius destructionem; econtra dicendum de termino ad quem, licet ante conversionem supponatur productus, nam cum sit existens, est potens agere & pati: unde manet locus secundæ ipsius productionis: etenim ut notum jam ex physicis suppono, sicuti eadem materia potest divinitus informari duplici forma aliunde totali, & idem corpus possit divinitus habere secundam præsentiam adæquare circumscriptivam, supposita prima, ita & idem terminus ad quem potest divinitus per secundam actionem reproduci, præsupposita prima productione per primam actionem, subindeque productus alibi per actionem non convertivam, potest hic produci per actionem convertivam; sic casu quo forma ignis præsupponeretur, producta, & conservata extra subjectum per actionem non convertivam posset in sensu composito illius primæ productionis reproduci in materia ligni per actionem convertivam formæ ligni in formam ignis.

Fit 3. Ad inferendam naturam conversionis attendendam maxime esse actionem agentis in terminum. Quapropter si agens per suam actionem solum producat unionem partium novi compositi, ita ut ex vi productionis corumpatur unio primi compositi, & sic primum compositum destruitur, pariterque producat unio secundi compositi, & sic secundum compositum producat, ita ut non producat formam, quæ supponebatur antea producta, sed hæc ad novum compositum afferatur per adductionem, in eo casu daretur conversio unius compositi in aliud, unionis nimirum in unionem; secus autem formæ in formam: tunc enim daretur adductio aut transmigratio formæ absque illius productione, adeoque actio agentis non tenderet ad convertendam formam in formam, licet ex adductione formæ terminus à quo desineret, sic desineret forma cadaverica, si anima rationalis corpori reuniretur, quin daretur conversio formæ cadavericæ in animam rationalem. Idem dicendum de termino à quo, si non destruitur per Adventum termini ad quem, sed solum expellatur à subiecto. Idcirco per Adventum formæ cadavericæ non convertitur anima rationalis in cadavericam, licet convertatur homo in cadaver. Unde cum conversio fiat ex termino à quo ad terminum ad quem, sicuti indispensabiliter requiritur ad conversionem destructio termini à quo, ita & productio termini ad quem.

Fit 4. Prædicationem per communicationem idiomatum non habere locum in conversione, si rigorosè loquamur. Ratio est, quia ea prædictio exigit extrema actu existentia

Bbb b

sub

sub eodem 3. communi, & est prædicatio in concreto: sic dicimus, homo est DEUS, & DEUS est homo; pariter in Saccharo, album est dulce, & dulce est album. Ob hanc rationem dici non potest, ignis est lignum, aut lignum est ignis: nam quando datur forma ligni, nondum est in materia ligni ignis; neque quando datur forma ignis, manet sub eodem subiecto forma ligni. Quando autem dicimus, homo vivus moritur, non significatur vivum esse mortuum, sed amittere vitam hominem, qui antea erat vivus, unde non sunt prædicationes per communicationem idiomatum. Neque prædicationes substantiales in concreto fieri possunt ex vi solius unionis accidentalis, cum unio accidentalis non possit constituere compositum substantiale, in quo unum extremum sustentetur, seu in linea sua perficiatur ab alio, cum una substantia ab alia non sustentetur per unionem accidentalem, per quam solum sustentatur accidens. Prædicationes autem substantiales per communicationem idiomatum illam habent apud homines significationem, ut docetur in tract. de Incarn. ut patet ab inductione per omnia concreta; quapropter licet maneret in Eucharistia substantia panis unita per accidentalem unionem corporis Christi, ut deliravit Lutherus, non possent exinde prædicari in concreto substantia panis, & corpus Christi; unio verò hypostatica inter substantiam panis, & corpus Christi, quam Belarm. teste asserbat Rupertus, quem Eximius Doct. excusat, ipsius sensum aliter exponens, omnino est fictitia, utpote in Ecclesia DEI nunquam audita, & repugnans Doctrinæ Tridentini citati num. 39. expressè definientis, non manere in Eucharistia substantiam panis & vini, de quo infra agemus in speciali disp. contra Lutherum & Calvinum. In prædicationibus autem accidentalibus aliter evenit, cum solum significetur accidentalis denominatio, quæ advenire possit decreto, vel per imperfectissimam unionem.

231. Obijcies 1. Licet requiratur productio termini ad quem in conversione, si terminus ad quem sit terminus totalis, non requiritur ea productio, si terminus ad quem sit terminus partialis, v. g. sola forma; ergo ad conversionem non requiritur indispensabiliter productio termini ad quem. Probatur antec. terminus totalis non solum debet produci per secundam actionem, sed omnino quo ad primam, quod non requiritur, quando terminus est sola forma; ergo licet debeat produci terminus totalis, non exinde debet produci in conversione forma, forma. Probatur antec. lignum simul album, & calidum, licet ex vi novæ reproductionis albedinis amitteret calorem, non idè diceretur calidum conversum in album. Tum etiam si corpus Christi præexistet sub pane, & postea sui reproductione panem expelleret, non idè panis converteretur in ipsum; ergo &c.

Resp. nego antec. ad prob. nego quod ea partem antec. ad prob. nego antec. tunc non est eo quod terminus à quo verè destrueretur terminus ad quem, ut per eam actionem producti respectivè ad illam productionem daretur conversio, 1. quippe productio rationis terminus à quo & ad quem conjungeretur, ita se habet ad conversionem, ac si non esset conversio, sed quæ modo est 2. esset 1. daretur autem huc apud ipsos Adversarios, ex vi huius actionis vera conversio; pariter quantumvis præstiterit 1. productio, negari non possit hanc conversionem, quando 2. productio advenit, cum ratione illius datur sub eodem 3. communi vera productio termini ad quem, ratio ne cuius adest desitio & destructio termini à quo: sic licet non daretur conversio, si Deus naturalem exigentiam impediret, daretur quædam ex vi illius exigentiæ naturalis productio termini ad quem, & destrueretur terminus à quo.

Obijcies 2. Stat diversitas conversionis in se talis sine productione termini ad quem; ergo ad veram conversionem non requiritur productio termini ad quem. Probatur antec. si Deus auferret à Petro formam albedinis, eamque uniret Paulo, à quo auferret formam nigredinis, quam Petrus uniret, tunc daretur in Petro vera conversio, albi in nigrum, & contra in Paulo nigri in album; sed tunc nondum daretur productio termini ad quem; ergo &c. Resp. nego antec. ad prob. dist. maj. daretur conversio albi in nigrum, sumpta conversio concreti in concretum, con. Sumpta conversio formæ in formam, nego maj. & dist. min. non daretur productio termini ad quem, nempe concreti, nego; formæ illius concreti, con. min. & nego consequentiam, nam ut datur productio concreti, sufficit, quod datur productio unionis nestentis partes illius componi; sic Petrus producit Paulum ex eo, quod producat unionem materiæ & animæ rationalis, qui producat materiam 1. aut animam rationalem Petri, & homo moritur ex eo, quod tollatur unio destruat, quamvis non destruat materia 1. nec anima rationalis.

Quapropter denominatio concreti producti vel destructi desumitur, & significat productionem vel destructionem unionis, cum autem in eo casu daretur destructio unionis Petri cum albedine, & productio unionis Petri cum nigredine (idem esto suo modo in concretis mortuis) daretur conversio albi in nigrum, sumpta conversio concreti in concretum: cum autem non daretur destructio albedinis, neque productio nigredinis, non daretur conversio formæ in formam, quod velint, nolint, teneant dicere ferè omnes Adversarii dicentes, requiritur ad conversionem destructionem termini à quo tunc enim cum solum daretur destructio concreti, & non destructio formæ, adhuc apud ipsos Adversarios daretur solum conversio con-

creti in concretum, non autem formæ in formam. Unde sicut apud ipsos non sufficit ad conversionem productio termini ad quem, si non detur etiam destructio termini à quo; ita apud nos ex firmitiori fundamento non potest dari vera conversio, licet detur destructio termini à quo, sic non detur etiam productio termini ad quem.

137. Obijcies 3. In Evcharistia datur vera conversio panis in Corpus Christi; atqui non producit terminus ad quem; ergo &c. Probatum min. ex Trid. sess. 13. cap. 4. citato num. 125. colligitur ea conversio ab Ecclesia ex veritate verborum; sed ad istam veritatem non est necessaria productio Corporis Christi; ergo &c. Resp. con. maj. & nego min. ad prob. con. maj. & nego min. etenim ex ipsis verbis consecrationis colligitur reproductio Corporis Christi in Evcharistia, nec aliter possunt verba recte explicari, ut constabit sess. sequenti; verba quidem Evcharistica, ut planum est apud omnes Theologos, causant id, quod significant, etque de causa Theologi cum S. Ambrosio, illavocant Operatorium Sermonem, ut dictum supra, cum autem illa verba significant Corpus Christi sub accidentibus panis, propterea ex vi verborum debet sub accidentibus panis Corpus Christi reproduci, ita ut verba sint causa effectiva moralis, & Deus causa Physica efficiens, ex dictis à num. 167. de Sacram. & dicendis à n. 147. Ceterum pro clariori horum omnium intelligentia & Mysterii explicatione sit.

SECTIO II.

De Conversione Evcharistica.

136. Constat ex Trid. cit. num. 39. conversionem Evcharisticam esse transubstantiationem, quatenus tota substantia panis convertitur in substantiam Corporis Christi, & tota substantia vini in substantiam Sanguinis ejus. Quæritur modò, in qua actione consistat ista conversio, & quis sit terminus formalis illius. Varia sunt auctorum placita. 1. Sententia docet solum esse actionem adductivam Corporis Christi ad Evcharistiam, ita Scotus. Bellarm. pluresque alii, quos citat & sequitur Maurus qu. 140. addens cum Vasq. ad hanc transubstantiationem sufficere, quod Corpus & Sanguis Christi succedant substantiæ panis & vini in munere substandi speciebus, seu accidentibus Evcharisticis.

137. Secunda sententia tenet, ex eo præcisè salvari veritatem transubstantiationis Evcharisticæ, quòd Corpus & Sanguis Christi terminent unionem adhæssivam cum accidentibus panis & vini, ita ut existant sine subjecto, ac proinde terminum actionis conversivæ esse, eam solum accidentalem unionem. Ita Alanus, Henriquez & Valentia. 3. Sententia docet, requiri actionem reproductivam Corporis Christi, ita

R. P. Gormaz Theolog. Tom. 14.

plures, quos citat & sequitur Eximius Doc. Disp. 50. sect. 3. 4. & 5. cui vel nolentes subscribunt plures Thomistæ cum Goner & Conson. Ceterum adhuc est inter istos auctores magna dissensio in decernendo, quomodo ex Christi reproductioe desinat sub accidentibus substantia panis & vini. Aliqui judicant desinere ex vi alterius actionis; ita plures recentiores; alii tantum moraliter ex voluntate Dei. Ita Petrus à S. Joseph. Esparza & alii; alii Physicè ex impossibilitate naturali substantiæ Corporis & Sanguinis Christi cum substantia panis & vini sub iisdem accidentibus. Ita Monceus, Albertinus & Carleton; alii Physicè ex vi ipsius actionis reproductivæ, ita Quiros cum pluribus recentioribus.

138. Affero 1. Transubstantiatio Evcharistica, non est actio adductiva Corporis & Sanguinis Christi ad solum præsentiam localem formaliter terminata. Probatum 1. actio adductiva est actio loco motiva rei, quæ adducitur; atqui per transubstantiationem Evcharisticam Corpus & Sanguis Christi non moventur localiter; ergo &c. consequentia tenet, & ma constat, quia adduci unum ex isto ad illum locum, est moveri ex isto ad illum; min. verò probatur: motus localis impossibilis est, nisi unus locus per modum termini à quo deferatur, & alius tanquam terminus ad quem acquiratur; ac proinde si Christus existens in Cælo adduceretur ad Evcharistiam, Cælos defereret, ut in terram sub speciebus Evcharisticis descenderet; sed hoc dici non potest; ergo &c. Confirmatur 1. terminus ad quem conversionis, ut ab agente provenit, debet asserre impossibilitatem cum termino à quo, ut constat à n. 126. atqui actio adductiva non asserit apud Adversarios talem impossibilitatem; ergo &c. Confirmatur 2. & præoccupatur Bellarmini responsio; repugnantia termini ad quem cum termino à quo in vera conversione, non ex aliqua extrinseca Dei ordinatione, sed ex natura ipsius conversionis peri debet, aliàs omne quod ex voluntate Dei desit, simul atque aliud incipit esse, diceretur in illud converti, quod est absurdum, ut constat ex num. 121. ergo &c. Confirmatur 3. quia hæc sententia manifestè repugnat doctrinæ Ecclesiæ Orientalis in censura contra Luther. ut constat num. 149. ergo &c.

139. Probatum 2. transubstantiatio Evcharistica est vera conversio, dicens pro termino ad quem corpus & Sanguinem Christi, ut habet Trid. num. 39. sed ad veram conversionem requiritur reproductio saltem termini ad quem, ut constat à num. 126. ergo ad transubstantiationem Evcharisticam requiritur reproductio corporis & Sanguinis Christi. Confirmatur; transubstantiatio debet habere pro termino formali ad quem aliquid substantiale; atqui terminus formalis actionis purè adductivæ Corporis & Sanguinis Christi non est substantialis; ergo &c. Probatum min. actio adductiva producit motum

Bbb b a

Cor.

Corporis, vel ejus præsentiam, quæ apud Adversarios est accidentalis; ergo &c.

140. Respondet. 1. Sufficere ad conversionem substantialem, quod terminus à quo sit substantialis. Contra tamen 1. hæc responsio non bene consonat Trid. Sess. 13. cap. 4. inferenti conversionem Eucharisticam ex eo esse vere & propriè transubstantiationem, quia est conversio totius substantiæ panis & vini in substantiam Corporis & Sanguinis Christi; ergo substantialis conversio exigit utrumque terminum substantialem. Contra 2. transformatio est transitus de forma ad formam; ergo transubstantiatio est transitus de substantia ad substantiam: ac proinde non solus terminus à quo, verum & terminus ad quem debet esse substantialis. Contra 3. in conversione 1. & principaliter exigitur ab agente terminus ad quem; ac proinde principaliter concurrat ad designandam & constituendam conversionem, quæ terminus à quo; ergo si terminus à quo debet esse substantialis, ut conversio sit substantialis, porius debet esse substantialis terminus ad quem. Contra 4. non minus requiritur ad conversionem terminus à quo & ad quem, quam subiectum & albedo ad concretum album; sed concretum album non est substantiale, ex eo quod uterque terminus substantialis non sit; ergo neque conversio erit substantialis, si uterque terminus substantialis non sit.

441. Respondeb. 2. Terminum ad quem actionis adductivæ constitui ex Præsentia & re adducta; cum autem res adducta sit substantialis, nempe Corpus & Sanguis Christi, exinde terminus ad quem conversionis Eucharisticæ est substantialis. Contra 1. ut actio dicatur substantialis, non sufficit, quod terminetur ad producendam rem accidentalem constituentem unum concretum cum altera substantiali; ergo neque sufficit ad actionem conversivam substantialem. Probatur antec. actio productiva unionis albedinis cum materia 1. caloris, & sic de aliis, est accidentalis, quantumvis terminetur ad constituendum concretum, ex albedine & aliquo substantiali; ergo &c. Contra 2. Corpus Christi constituens concretum cum præsentia inducta ab actione adductiva, vel constituit concretum ut verè Corpus producit per illam actionem, vel ut solum producit per illam actionem accidentalis præsentia Corporis. Si 2. ergo illa actio conversiva non est substantialis, sed accidentalis. Si 1. ergo non est actio purè adductiva, sed verè productiva,

428 Respondet. 3. cum Vasq. ad actionem transubstantiativam opus non esse, ut 1. & per se ad substantiam terminetur, sed sufficere, ut in ea interveniat quidam ordo substantiarum, quarum una succedat alteri, ideoque dicatur in illam converti. Contra 1. præcisè translocatio, aut transmigratio substantiæ in substantiam insufficientis est ad conversionem, & transubstantiationem, ut constat à num. 120. sed tunc substantia substantiæ succederet absque necessitate

opposita. Probatur ergo Conclusio: actio purè conservativa, vel esset illa, qua corpus & Sanguis Christi conservantur in Caelo, vel qua conservarentur in Eucharistia; sed neutra esse potest actio transubstantiativa; ergo &c. Probatur min. actio, qua corpus & Sanguis Christi conservantur in Caelo, non exigit, quòd ponatur totum in toto, & totum in qualibet parte; neque quòd substantia panis & vini destruantur, quòd supponere debet ea actio transubstantiativa. Rursus actio, qua Christus in Eucharistia conservatur totus in toto, & totus in qualibet parte, supponit Christum in Eucharistia iam positum, & substantiam panis & vini destructam subaccidentibus Eucharisticis, nec aliud exigit, ut sit purè conservativa; ac proinde talis actio, ut sit purè conservativa, debet supponere actionem transubstantiativam, vi cujus reproducitur Christus sub accidentibus panis; & destruitur substantia panis & vini, cum conservatio sit continuata productio, ac proinde supponens rem productam; ergo actio transubstantiativa nequit stare in actione purè conservativa.

146. Affero 4. Actio transubstantiativa substantia panis in Corpus Christi est reproductiva corporis Christi sub accidentibus panis, & exigitiva destructionis substantia panis sub illis accidentibus. Idem suo modo esto de actione transubstantiativa substantia vini in Sanguinem Christi. Probatur 1. Transubstantiatio, ut constat ex Trident. cit. num. 39. & ex Flor. num. citando sequenti, est una ex speciebus conversionis, ac proinde comparatur ad conversionem, sicut species ad genus: ergo sicut species continet essentiam generis, v. g. homo essentiam animalis, ita transubstantiatio continet essentiam conversionis. Sublimo: atqui de essentia conversionis est, ut producat terminus ad quem sub 3. communi, & ex vi talis productionis exigitur destructio termini à quo, ut constat à num. 126. ergo ad transubstantiationem substantia panis in corpus Christi, sub accidentibus panis, quæ sunt tertium commune, requiritur, quòd producat corpus Christi sub accidentibus panis, & quòd destruat substantia panis, ac proinde actio transubstantiativa substantia panis in corpus Christi sub accidentibus panis, erit actio productiva corporis Christi sub illis accidentibus, & exigitiva destructionis substantia panis sub eisdem.

447. Probatur 2. Verba consecrationis non solum sunt causa formalis ex Christi institutione, sed etiam causa moralis efficiens corporis & Sanguinis Christi, simulque causa moralis destructiva substantia panis & vini; ergo quando legitime proferuntur verba consecrationis, Deus ex illorum verborum virtute physice producit corpus & Sanguinem Christi sub accidentibus, & suspendit concursum conservativum substantia panis & vini, ac proinde propriissima intervenit transubstantiatio. Consequen-

tia tenet; antea, verò probatur ex Florent. in Decreto Eugenii, ubi de forma Eucharistia hæc habet: *Forma huius Sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc conficitur Sacramentum. Sacerdos enim in persona Christi loquens, hoc conficit Sacramentum. Nam ipsorum verborum virtute substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in Sanguinem convertuntur; atqui substantia panis & vini non converterentur in corpus, & Sanguinem Christi, sed solum in Christi præsentiam, si verba solum essent causa moralis efficiens præsentia, non autem corporis & Sanguinis Christi, ut constat ex num. 129.*

Confirmatur 1. Ab Eximio Doct. verba Sacramentorum, tanquam vera causa moralis efficiens, causant ex Christi institutione id, quod significant: atqui verba consecratoria directe significant Corpus & Sanguinem Christi sub accidentibus panis & vini, & non solum ejus præsentiam, etenim non dicimus, hæc est præsentia corporis mei, sed hoc est corpus meum; neque dicimus, hæc est præsentia Sanguinis, sed hic est calix Sanguinis mei; ergo &c. Confirmatur 2. non minus fit conversio in Eucharistia substantia panis & vini in substantiam corporis & Sanguinis Christi, quam in Cana Galilee facta fuerit conversio aquæ in vinum; sed ex eo quòd in Cana Galilee facta fuerit ea vera conversio; inferunt & bene omnes Theologi, vinum non aliunde adductum, sed ibi verè productum; ergo ex eo quòd in Eucharistia fiat ista vera conversio, inferri necessario debet, Corpus Christi non aliunde adductum, sed ibi verè productum. Quare licet verba non sine causa Physice productiva, sunt moraliter effectiva, sive perfectiva Sacramenti; neque implicat, quòd eadem sit causa formalis & effectiva; ut constat ex num. 46. de sacr. neque quòd forma ad placitum, dum non denominat hanc materiam, præcedat materiam, sic voluntas hominum præcessit ramum post ipsam ortum, ab ipsa postea denominatum; & institutum in signum vini venalis, & institutio Christi præcedit verba post ipsam elicita.

Probatur 3. Concl. auctoritate SS. PP. qui 149. Eucharistiam conversionem per veram Corporis Christi productionem explicant: sic auctor Sermonis de Coena Domini apud Cypria, panis iste non effigie, sed natura mutatus, Omnipotentia Dei factus est caro. Ambros. lib. 3. de Sacram. cap. 4. panis iste panis communis est, ante verba Sacramentorum, ubi advenerit consecratio, de pane fit corpus Christi. Aug. cap. ultimum sub figura de consecr. dist. 2. per Spiritum Sanctum potentialiter creari, & ex substantia panis effici. Unde celebratur illa sententia, quæ S. Aug. & D. Greg. tribuitur; & magna Sacerdotum dignitas, in quorum manibus velut in utero Virginis Christus quotidie incarnatur; Damasc. lib. 4. cap. 14. panem & vinum, carnem & Sanguinem suum fecit. Hieronymus Epist. ad Eliodorum: honorifica Sa-

cerdotes, qui Christi corpus sacro ore conficiunt. Tandem Ecclesia Orientalis in censura doctrinae Lutheranae. cap. 10. *Ecclesia S. iudicium est, panem & vinum in Corpus & Sanguinem Christi virtute Spiritus S. transire, ac immutari, non quod Christus descendat de Caelo, ut in Eucharistia praesens adsit, sed quod per transmutationem, & transitionem panis in ipsum Corpus, fiat praesens.* Quae verba verè delumpta sunt ex Damasc. lib. 4. de fidei. cap. 14. modò sic; State non potest absque reproductione corporis Christi, quòd in Eucharistia corpus Christi fiat, quòd panis transmutetur, live convertatur in Christi corpus, quin de caelo Christus descendat; atqui ex ore Sanctorum PP. ita evenit conversio Eucharistica; ergo &c.

150. Affero 5. cum ferè omnibus Theologis contra Durand. & alios, transubstantiatio panis & vini in corpus & Sanguinem Christi ex verbis consecrationis rectè colligitur. Probatur 1. ex Trid. cit. num. 125. ubi colligit definitionem substantiae panis & vini ex veritate verborum illorum, hoc est corpus meum, quae Christus protulit consecrando; unde infert Trid. propriam in corpus & Sanguinem Christi transubstantiationem, simulque decernit, istam esse & fuisse perpetuam Ecclesiae persuasionem. Quapropter Vasq. disp. 180. cap. 4. num. 43. ait, Trid. Concil. in ea definitione non solum veritatem ipsam, sed etiam ejus fundamentum ita aperte aperte definire, ut qui assereret, nihil panis & vini in hoc Sacramento remanere, id tamen ex praedictis verbis non colligi, eodem modo haereticus esset, ac si articulum ipsum negaret. Unde licet Scotus & aliqui antiqui, qui ante Trident. scripserunt, excusari possint, non tamen ita facile recentiores illi citati à Vasq. qui post hanc Trid. definitionem censent, ex verbis consecrationis non colligi efficaciter transubstantiationem; ergo &c.

151. Probatur 2. ratione: haec verba, *hoc est Corpus meum*, quae Christus protulit suum corpus consecrando, significabant corpus Christi ad intellectum, repraesentata sola apparentia accidentium panis ad sensum (idem suo modo de consecratione Sanguinis) sed ista verba non possent, sub illa sola apparentia esse vera, si substantia panis maneret sub illis accidentibus; ergo transubstantiatio panis in corpus Christi rectè colligitur ex veritate verborum; major & consequentia tenent. min. patet ex dictis à n. 122, etenim si sub accidentibus panis maneret substantia panis, quantumvis cum corpore Christi penetrata, sicut non esset verum dicere: substantia panis est corpus Christi; ita demonstrata sola apparentia accidentium panis non esset verum dicere, hoc est corpus Christi; ergo &c.

152. Confirmatur 1. & explicatur haec ratio, per verba consecratoria non affirmatur corpus Chri-

sti sub accidentibus panis tanquam contentum in continente, relicta panis sua propria apparentia, & alia propria apparentia Christo relicta; evidens enim est, Christum in Eucharistia non habere aliam propriam apparentiam, nisi apparentiam accidentium, ac proinde per illa verba affirmatur corpus Christi sub accidentibus panis, facta propria ipsi apparentia accidentium panis; sed non potest verè affirmari corpus Christi sub accidentibus panis per apparentiam panis factam Christo propriam, quin sub illa accidentibus desit substantia panis, & ponatur corpus Christi, adeoque ex natura rei detur vera conversio substantiae panis in corpus Christi; ergo &c. Probatur min. nequit fieri propria Christi apparentia, quae erat propria substantiae panis, quin Christus substitueretur loco substantiae panis, ut demonstratur per illam apparentiam non minùs verè, quam antea demonstrabatur substantia panis; atqui non posset ita demonstrari, quin deesset substantia panis ex appositione corporis Christi sub illis accidentibus panis; aliter non substitueretur loco panis; ergo & Confirmatur 2. apparentia quae ex intrinsecis suis determinata est ad manifestandam unam solam substantiam, non esset propria huius substantiae in genere apparentiae, si contineret aliam substantiam, ut evidens est in energumeno, in angelo cum equo penitente, & aliis similibus, quae dedimus à num. 121. ergo ut apparentia, quae erat propria substantiae panis, sit propria substantiae corporis Christi, necesse est, ut sub ea adsit corpus Christi, ut desinat substantia panis. Vide num. 154.

Probatur 3. Conclusio; demonstratis accidentibus panis non consecratis, est verum dicere, hic est DEUS, & est falsum dicere, hoc est DEUS; ergo quando demonstratis per conversionem accidentibus panis dicitur verè, hoc est corpus Christi, utique signat supra id, quod signaret, si diceret, hic est corpus Christi; sed nullum aliud assignari potest discrimen, nisi quòd ut sit vera haec propositio, hic est corpus Christi, sufficit praesentia corporis Christi in pane absque conversione substantiae panis in ipsum; & ut dicatur, hoc est corpus Christi, requiritur conversio substantiae panis in corpus Christi; ergo ex veritate horum verborum colligitur vera conversio, ac proinde cum conversio secum afferat destructionem termini à quo, & productionem termini ad quem, ex num. 124. talis destructio, & productio colligitur ex ipsa veritate verborum.

Confirmatur 1. Ex eo quòd ad veritatem verborum requiratur identitas inter subiectum & praedicatum, saltem in eodem supposito, quo utrumque supponit ex dictis num. 150. & panis, nec identificetur cum corpore Christi, nec subsistat in eodem supposito, non esset verum dicere, hoc est corpus meum, nisi per verba consecrationis in corpus Christi transubstanti-

flaretur, solumque dici posset, hic est corpus meum: solum enim intima unius in alio praesentia non sufficit, ut unum possit de alio praedicari, ut constat ad num. 123. & 130. sic quando corpus Christi exivit de sepulchro, intime erat praesens in lapide, quia in eo erat penetrative, & tamen non poterat signato lapide vere dici, hoc est corpus meum, sed duntaxat, hic est corpus meum. Ergo &c. Confirmatur 2. ex S. Thoma hic art. 2. ratione 2. ubi contra admittentes manere in Eucharistia substantiam panis ita disserit: *haec positio contrariatur formae huius Sacramenti, in qua dicitur, hoc est corpus meum; quod non esset verum, si substantia panis ibi remaneret: nunquam enim substantia panis est corpus Christi, sed potius esset dicendum, hic est corpus meum.*

neque ex usu communi hominum apta ad continentum corpus Christi, non potest significata tali substantia in Sacramento dici, hoc est corpus meum; subindeque verba illa Christi verificari nequeunt, nisi substantia panis in corpus Christi convertatur.

Contra 3. à priori: verba consecrationis in circumstantiis, in quibus prolata fuerunt à Christo, & proferuntur à Ministris, non poterant significare corpus Christi per metonymiam, sed solum per veram conversionem; ergo solutio data est extra rem praesentem. Probatum antec. quando aliquid significatur per metonymiam tanquam contentum per rem continentem, non significatur per apparentiam contentis factam propriam rei contentae: significatio enim per metonymiam fieri non potest, nisi res contenta retineat suam apparentiam, sicuti suam retinet res continens, ideoque quando Christus penetratus fuit cum lapide sepulchri, & cum Jannis Cernaculi, ex eo quod in illa conjuncto ex lapide & Christo, sola esset apparentia lapidis, demonstrato lapide falso diceretur, hoc est Christus; pariter ex eo quod in conjuncto ex Janua & Christo sola esset apparentia Januae, falso etiam diceretur demonstrata Janua, hoc est Christus; atqui quando Christus protulit verba consecrationis supra panem, & quando ea proferunt Ministri demonstrando accidentia panis, non adest ibi apparentia Christi, sed sola apparentia panis; ergo demonstrando illa accidentia, falso diceretur per metonymiam, hoc est Christus, ac proinde solummodo dicuntur vere ex conversione substantiae panis, quam efficiunt in corpus Christi, ratione cuius apparentia, quae erat propria panis, sit propria corporis Christi.

155. Respondebis cum Scoto in 4. dist. 2. qu. 3. verba consecrationis habere posse duplicem sensum; primum ut corpus, & Sanguis Christi simul cum substantia panis & vini sint sub accidentibus. Secundum, ut sint corpus, & Sanguis Christi, & destruantur substantia panis & vini; ac proinde ab Ecclesia declarandum, quisnam ex illis duobus sit verus verborum sensus, cum ex ipsis verbis id colligi non possit. Ea autem verba, quae Christus protulit, hoc est *est corpus meum*, vere potuerunt in illis circumstantiis dici à Christo, ait Scotus, quamvis sub eis accidentibus manerent substantiae panis & vini; sicuti demonstrato malsupio, in quo est aurum, potest dici, hoc est aurum, & significato dolio, in quo est vinum, potest dici, hoc est vinum; quae enunciationes verae sunt monstratis accidentibus malsupii, & dolii, eo quod ex intentione loquentis referantur ad utramque substantiam, & non ad aliam, nempe ad contentam, & non ad continentem.

156. Contra 1. Quia haec resp. confundit duo praedicationum genera valde diversa, nimirum praedicationem ex vi apparentiae, & praedicationem per metonymiam, quasi unum, & idem genus esset praedicationis, & indiscriminatim utrumque dici posset de Christo in Eucharistia, atqui istae praedicationes inter se valde differunt, ut constat ex num. 123. & neutra dici posset de corpore Christi in Eucharistia, si maneret ibi substantia panis, ut constat ex num. 152. ergo &c. Ceterum ut haec clarius appareant, contra 2. licet pronomen hoc demonstrare possit eam substantiam contentam, quam continentem, si ista, vel ex natura sua, vel ex usu hominum instituta sit ad illam continentam, sicut in Exemplis allatis; non tamen quando substantia continens non sic est idonea ad continentum substantiam, quam de facto continet. Quare si sub pane consideretur argentum, non recte diceret quis, hoc est argentum, demonstrando panem; ergo cum substantia panis non sit neque ex natura sua,

Probatum 4. Concl. auctoritate SS. PP. qui ex illis Christi Domini verbis, hoc est corpus meum, colligunt conversionem panis in corpus Christi, sic enim inferunt Cyprianus, Ambrosius, August. Damasc. & Hieronym. cito num. 149. sic etiam loquitur Theophylactus in caput 26. Matth. ubi explicans illa Christi Domini verba: hoc est corpus meum, haec habet. *Hoc quod sumitis est corpus meum, non enim tantum figura & exemplar est Corporis Domini panis; sed in illud convertitur Corpus Christi.* Eusebius Emisenus, vel ut alii volunt Eusebius Lugdunensis homil. 5. de Paschate. Invisibilis Sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis & Sanguinis sui verbo suo Secreta potestare convertit.

Præclarissime etiam S. Fulbertus Carnotensis Episcopus Epist. ad Adeodatam, quae extat Tom. 1. Biblioth. PP. transubstantiationem explicans ait: *dubitari nefas est, ad cuius nomen cuncta ex nihilo, subito subsisterunt, si pari potentia in spiritualibus Sacramentis terra*

ne materiales naturæ & generis sui meritum tran-
scendens in Christi substantiam commutetur, cum
ipse dicat, hoc est Corpus meum, hic est San-
guis: S. Gaudentius Brixienſis Cypr. tract. 2.
ad Exodum, quando annunciatum est, credas,
quod accipis, corpus, panis illius cœlestis, &
sanguis est illius sacrae vitis; nam cum panem
consecratum, & vinum Discipulis suis porri-
gebat, sic ait, hoc est corpus meum, hic est

Sanguis meus: Quis mundus lib. 3. de Corpore
ris & Sanguinis Christi veritate: hoc impa-
natores suos ipse Dominus verbo oris sui inter-
fecit, cum accipiens panem, gratiasque agens
ac benedicens ait: hoc est corpus meum, post
ait: in hoc latet Corpus meum. Nec dixit,
hoc vino est Sanguis meus, sed dixit: hic
est Sanguis meus.

* *

